Голас Радзімы

№ 32 (2174)
9 жніўня 1990 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ (БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

● Здымак на памяць.

● У час перадачы медыкаментаў амерыканскімі школьнікамі ў 1-й клінічнай бальніцы Мінска.

● Давай пагаворым...

Фота С. КРЫЦКАГА.

Пачуць англійскую мову, сустрэць амерыканцаў на вуліцах Мінска сёння — з'ява звычайная. Едуць у Беларусь бізнесмены, каб наладзіць эканамічнае супрацоўніцтва з прадпрыемствамі і арганізацыямі нашай рэспублікі, абменьваюцца творчымі групамі артысты ці, як гэта зрабіла група школьнікаў са штата Вісконсін (на здымках), прыязджаюць проста турыстамі. Маршрут для іх выбраны даволі працяглы. Амерыканскія школьнікі да Мінска ўжо пабывалі ў Маскве і Іванаве, Растове і Смаленску... А наперадзе яшчэ Кіеў і Ленінград... Можа таму так мала часу прабыла гэтая група ў беларускай сталіцы.

Прыехалі школьнікі ў Мінск не з пустымі рукамі. Яны прывезлі дзецям, якія пацярпелі ў выніку чарнобыльскай аварыі, медыкаменты. Свае падарункі юныя амерыканцы ўручылі медыцынскаму персаналу першай клінічнай бальніцы беларускай сталіцы.

(Гутарка нашага карэспандэнта з кіраўніком турысцкай групы Валянцінай ВАКСЕЛІС «Праездам у Мінску» змешчана на 3 стар.).

КАСМІЧНЫЯ ДАСЛЕДАВАННІ

ЗМЕНА ШОСТАЙ ЭКСПЕДЫЦЫІ

У адпаведнасці з праграмай даследавання касмічнай прасторы 1 жніўня 1990 года ў 13 гадзін 32 хвіліны маскоўскага часу ажыццёўлены запуск касмічнага карабля «Саюз ТМ-10», які пілатуе экіпаж у складзе камандзіра карабля Манакова Генадзія Міхайлавіча і бортінжынера двойчы Героя Савецкага Саюза, лётчыка-касманаўта СССР Стракалава Генадзія Міхайлавіча.

3 жніўня адбылася стыкоўка карабля «Саюз ТМ-10» з пілатуемым комплексам «Мір». У ходзе сумеснага палёту будзе зроблена замена касманаўтаў шостай асноўнай экспедыцыі навукова-даследчага комплексу Салаўёва і Баландзіна, якія працяглы час працавалі на каляземнай арбіце.

Бартавыя сістэмы карабля «Саюз ТМ-10» працуюць нармальна. Касманаўты Манакоў і Стракалаў адчуваюць сябе добра.

Для Генадзія Манакова гэта першы касмічны палёт.

Да касмічных палётаў пачаў рыхтавацца з 1985 года. Прайшоў поўны курс падрыхтоўкі да палётаў на караблі «Саюз ТМ» і арбітальнай станцыі «Мір».

Двойчы Герой Савецкага Саюза, лётчык-касманаўт СССР Генадзій Стракалаў прымаў удзел у распрацоўцы і выпрабаваннях касмічных апаратаў. Першы касмічны палёт здзейсніў у 1980 годзе на караблі «Саюз Т-3» і арбітальнай станцыі «Салют-6», другі — у красавіку 1983 года на караблі «Саюз Т-8», трэці — у красавіку 1984 года ў складзе міжнароднага савецка-індыйскага экіпажа. Яму прысвоена кваліфікацыя «Касманаўт першага класа».

ВЫНІКІ СЕСІІ

СОРАК ЧАТЫРЫ ДНІ РАБОТЫ

Цэнтральным на прайшоўшай сесіі Вярхоўнага Савета БССР, як заявіў у сваім заключным выступленні Мікалай Дземянцей, было пытанне аб выніках чарнобыльскай катастрофы, аб выратаванні жыхароў пацярпеўшых раёнаў. І па значнасці, і па часе, і па колькасці выступленняў, і па вастрыні гэта пытанне выходзіць з рада ўсіх разгледжаных. Дэпутаты вярталіся да яго практычна на працягу ўсёй сесіі.

Прыняты асноўныя рашэнні па паскарэнню ліквідацыі вынікаў чарнобыльскай катастрофы.

Вынікам дзейнасці сесіі стала Дэкларацыя аб дзяржаўным суверэнітэце Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі. Прыняцце Дэкларацыі іменна таму і адбылося, сказаў Старшыня Вярхоўнага Савета БССР, што мы ідзём да прававой дзяржавы, маем цвёрды намер яе стварыць. Няхай сёння хтосьці крытыкуе гэты дакумент, але давайце прызнаем: Дэкларацыя адпавядае ін[тарэ]сам беларускага народа.

ЖНІВО-90

Добры ўраджай збожжавых вырашчаны ў саўгасе «Гарняк» Салігорскага раёна. І хоць тэмпы ўборкі стрымліваюцца цяжкімі пагоднымі ўмовамі, механізатары гаспадаркі стараюцца не страціць ніводнага дня. У саўгасе амаль усе збожжавыя камбайны укамплектаваны сямейнымі экіпажамі, якія працуюць вельмі зладжана.
Да 200 тон зерня штодзённа паступае на ток з саўгаснага поля. У тры змены арганізавана тут праца, Гаспадарка ўжо прыступіла да здачы збожжа. Земляробы «Гарняка» адгрузяць яго на элеватар 1000 тон.
НА ЗДЫМКУ: на збожжавым полі саўгаса «Гарняк».

БАЙКОТ ГАРАДСКІМ УЛАДАМ

ЗАСТАНЕМСЯ БЕЗ ГАРОДНІНЫ?

У канцы ліпеня мінчане не змаглі купіць звычайнай цыбулі, капусты, морквы і іншай гародніны ў гарадскіх магазінах: работнікі гандлю пазачынялі іх. Прычына простая: раней гародніцкія гаспадаркі, што размешчаны вакол сталіцы, выручалі шэфы — рабочыя мінскіх заводаў, служачыя розных устаноў, студэнты. Яны і палолі, яны і ўбіралі гародніну.

Цяпер жа, калі ўсе пераходзяць на гаспадарчы разлік, імкнуцца да збаўленнага рынку, горад адмаўляецца дапамагаць вёсцы, а значыць і самому сабе.

Сёлетняе дажджлівае лета выклікала бурны рост пустазелля, яно заглушыла плантацыі, гародніне пагражае гібель, а магазінам Мінска — пустыя прылаўкі. Зварот дырэктараў гародніцкіх саўгасаў да кіраўнікоў сталічных арганізацый, прадпрыемстваў, вучэбных устаноў дапамагчы на праполцы, бо ўласных сіл у гаспадарцы не хапае, не знайшоў жаданага водгуку. У саўгасах пачалі гародніну заворваць, а на рынках Мінска цэны на яе падскочылі ўдвая.

Супраць такога стаўлення горада да патрэб вёскі і ўзбунтаваліся мінскія гандляры.

Як заявілі кіраўнікі «Мінскгарагрaпрома», калі не будуць прыняты экстранныя меры, увосень горад застанецца без буракоў, морквы, капусты, агуркоў. Усё вырашчанае загіне ў полі.

Раней бы гэтую праблему вырашылі партыйныя ўлады. Цяпер жа яны не маюць права каму-небудзь дыктаваць сваю волю, а Саветы — не могуць: іх распараджэнні не спяшаюцца выканаць.

НАБОР ДЛЯ КУХНІ

Многім гаспадыням спадабаецца кухонны набор «Бабруйчанка», серыйны выпуск якога пачаты на Бабруйскай мэблевай фабрыцы № 2. У ім да традыцыйнага камплекта дабаўлена мяккая вуглава[я ка]напа. Мыйка зроблена з нержавеючай сталі. У р[абоч]ых сталах, навясных шафах прадугледжана мноства рашотчатых ёмістасцей, паліц і іншых сховішчаў для кухоннага посуду і прадуктаў. Рабочыя паверхні сталоў пакрыты блакітным пластыкам. У далейшым будуць выкарыстаны і іншыя колеры.
Многім гаспадыням «Бабруйчанка» прыйдзецца да спадобы. Але, на жаль, сёлета плануецца вырабіць толькі... трыста камплектаў такіх кухань.
На фабрыцы № 2 наладжаны таксама серыйны выпуск набораў «Бярэзіна», двух варыянтаў кухні «Вольга». Усяго ў гэтым годзе будзе выраблена 32 тысячы кухонных набораў. У будучыні вытворчасць іх узрасце да 38 тысяч.
НА ЗДЫМКУ: так выглядае новы набор кухоннай мэблі «Бабруйчанка».

У вялікую роспач прывялі ўсіх шчырых беларусаў адносіны да іх роднай мовы на пасяджэннях сесіі Вярхоўнага Савета БССР гэтага года. Прыняўшы Закон аб мовах у Беларускай ССР, гэты высокі орган дзяржаўнай улады павінен быў бы першым паказаць прыклад правядзення ў жыццё распрацаванага ім жа самім акта. З моманту прыняцця гэтага Закона да адкрыцця ў маі сесіі Вярхоўнага Савета БССР мінула некалькі месяцаў, і для дэпутатаў, беларусаў па паходжанню, асабліва тых, хто некалі вучыўся ў нацыянальнай школе, было дастаткова часу, каб, калі не дасканала, дык хоць у самых гранічных аб'ёмах авалодаць беларускай мовай і навучыцца выступаць па-беларуску. Вядомы прыклады, калі ў 20-х гадах праз тры-чатыры месяцы пачыналі чытаць свае лекцыі па-беларуску выкладчыкі, што прыязджалі да нас з Масквы, Ленінграда і іншых рускіх гарадоў. Для тых, хто добра ведае рускую мову, авалоданне беларускай залежыць толькі ад уласнага жадання, ад усведамлення адказнасці за яе лёс перад гісторыяй і наступнымі пакаленнямі. На даны момант наш парламент па колькасці выступленняў беларусізаваны не больш як на дзесяць працэнтаў. Больш таго, Вярхоўны Савет БССР пасля прыняцця Закона аб мовах у Беларускай ССР зрабіў нават крок назад у плане вернасці нацыянальным прынцыпам, бо раней былыя яго Старшыні вялі пасяджэнні на беларускай мове, а цяперашні — на рускай. Трэба, нарэшце, прызнаць, што ў нас ёсць, а з цягам часу павінна павялічыцца колькасць пасад, якія патрабуюць абавязковага ведання беларускай мовы.

(Л. ЛЫЧ, доктар гістарычных навук).

ПРАГРАМА ЎРАДА

МЭТА—ПОЎНАЯ ЭКАНАМІЧНАЯ САМАСТОЙНАСЦЬ

Пасля сфарміравання ўрада, у канцы сесіі Вярхоўнага Савета БССР, перад дэпутатамі з праграмным дакладам выступіў Старшыня Савета Міністраў Беларусі Вячаслаў Кебіч. Праграма дзейнасці новага ўрада, як заявіў прэм'ер, накіравана на рэалізацыю суверэнітэту рэспублікі, каб Дэкларацыя аб дзяржаўным суверэнітэце набыла жывую плоць, ператварылася ў рэальныя даброты для кожнага жыхара Беларусі.

Умовы, у якіх новы ўрад пачынае сваю работу, неспрыяльныя: перад ім стаіць задача надзвычайнай складанасці — вывесці рэспубліку, яе эканоміку з цяперашняй сітуацыі. А сітуацыя гэта такая: у краіне пагаршаецца кіруемасць гаспадаркай на ўсіх узроўнях. Працягваецца зніжэнне аб'ёмаў вытворчасці, высокімі тэмпамі расце выпуск грошай у абарачэнне, павялічваецца дэфіцыт па знешнегандлёвых аперацыях.

Нарастае інфляцыя, якая набывае зусім новыя формы. Пачаўся яўны працэс уцёкаў ад грошай, калі галоўным жаданнем спажыўца становіцца жаданне як мага хутчэй патраціць іх як хочаш і на што хочаш.

Ва ўмовах адкрытасці рэспубліканскага рынку — у нас жа няма пакуль ні сваёй грашовай сістэмы, ні свайго нацыянальнага банка, ні таможні — гэтыя дэструктыўныя працэсы пачынаюць аказваць усё большы націск на нашу народную гаспадарку.

Вынікі работы народнай гаспадаркі рэспублікі за першае паўгоддзе самыя несуцяшальныя. Спаўзаюць уніз прыросты прамысловай вытворчасці. Калі, скажам, у красавіку, яны склалі 5,4 працэнта, у маі — каля трох, то ў чэрвені практычна ніякага прыросту наогул не было.

Выйсце з такога становішча кіраўнік урада бачыць у першую чаргу ў навядзенні дысцыпліны на прадпрыемствах, ва ўстановах, арганізацыях, дысцыпліны ўзаемаадносін паміж рэгіёнамі і ў хутчэйшай рэалізацыі на справе поўнай эканамічнай самастойнасці рэспублікі.

Таму Савет Міністраў распрацаваў комплексны план арганізацыйна-практычных мер па рэалізацыі канцэпцыі эканамічнага суверэнітэту рэспублікі і пераходу на рыначную эканоміку.

У гэтым плане прадугледжваецца, што Беларусь павінна мець поўную самастойнасць у вызначэнні структуры эканомікі, форм і метадаў гаспадарання і кіравання грамадскай вытворчасцю. Яна павінна таксама самастойна размяркоўваць атрыманы нацыянальны прадукт і даход, сама наладжваць эканамічныя сувязі на міжрэспубліканскім і міжнародных узроўнях.

Цэнтральнымі элементамі тут выступаюць дэцэнтралізацыя ўласнасці, раздзяржаўліванне эканомікі.

Даклад урада прасякнуты трывогай за становішча на спажывецкім рынку. Таварны голад з кожным днём усё больш адчуваюць жыхары рэспублікі. З прылаўкаў магазінаў зніклі нават простыя вырабы штодзённага ўжытку, людзі купляюць усё без разбору, многа тавару вывозіцца за межы Беларусі. Калі становішча не зменіцца, прэм'ер паабяцаў увесці ў абарот уласныя грошы.

Упершыню на высокім урадавым узроўні была дадзена іншая ацэнка адносін дзяржавы і чалавека.

Увогуле, нам трэба мяняць нашы погляды і ўяўленні аб забеспячэнні людзей сацыяльнымі дабротамі, адзначыў В. Кебіч. Яны ў нас часта спрошчаныя, а то і проста скажоныя. Склалася так, што дзяржава, як правіла, выступае ў ролі дaруючага і ахвяруючага, а чалавек — у ролі прасіцеля і атрымальніка.

Гэта толькі здаецца, што многія нашы сацыяльныя даброты бясплатныя, бо на самай справе зарплату сваю кожны працаўнік атрымлівае не за ўсю ўкладзеную працу. Частку прыбавачнага прадукту дзяржава акумулюе і затым праз грамадскія фонды вяртае чалавеку, але ўжо абязлічана, у выглядзе нібыта дараваных яму даброт.

І атрымліваецца быццам бы так, што за даранае трэба толькі дзякаваць. Але як можна дзякаваць дзяржаве, скажам, за нашу ахову здароўя, калі да ўрача трапіць — складана, у бальніцу легчы —праблема, патрэбнае лякарства не купіць.

Таму калі дзяржава ўзяла на сябе клопаты аб здароўі людзей, то ўсё, што залежыць ад яе, павінна быць гарантавана на справе. Гэтага і будзе дабівацца ўрад у сваёй практычнай рабоце.

І яшчэ адзін момант, на які хацелася б звярнуць увагу чытача, — планы ўрада ў галіне нацыянальнай культуры, нацыянальнага адраджэння, пра якое сёння многа гавораць у Беларусі, — гэта мова, гісторыя, традыцыі, звычаі, гэта адносіны паміж людзьмі, гэта значыць усё тое, што складае аснову культуры і маралі народа. Гэта, нарэшце, рэлігія.

З таго прыніжанага стану, у якім усё гэта ў нас доўгія гады знаходзілася, наша грамадства стала нарэшце выбірацца. І нельга не прызнаць, што сур'ёзны штуршок гэтаму працэсу далі новыя рухі.

Але гэта толькі пачатак той вялікай работы, якая нас чакае. Урад глыбока заклапочаны тым, што працэсы нацыянальнага адраджэння ідуць пакуль што марудна, і са свайго боку будзе рабіць усё для таго, каб надаць ім тую дынаміку, якая адпавядала б спадзяванням народа.

Аб'ядноўваючай асновай усіх духоўных пераўтварэнняў, вядома, з'яўляецца беларуская мова, і прыняты Вярхоўным Саветам адпаведны закон павінен выконвацца няўхільна. Будзе аказвацца неабходная падтрымка развіццю культуры і мовы іншых народаў, якія насяляюць рэспубліку.

Урад будзе рабіць усё для таго, каб культура нашага народа станавілася багацейшай. Без гэтага няма высокай маралі, не можа існаваць сучасная навука, не дзейнічаюць ні сацыяльныя, ні эканамічныя законы.

НЯЛЁГКАЕ МАЙСТЭРСТВА ГОРАДАБУДАЎНІЦТВА

НА БЫЛЫХ УСКРАІНАХ

...Дзяўчынка выбегла з пад'езда і паімчала да арэляў. А ўслед данеслася: «Пачакай, і я з табой». Праз мінуту абедзве малыя ўзляталі «аж да неба». А іх аднагодкі корпаліся побач у пясочніцы, з'язджалі з дзіцячай горкі ці займаліся ў спартыўным гарадку. Прыемна было бачыць такую амаль што ідылію. І не дзе-небудзь у цэнтры горада, а ў адным з маладых мікрараёнаў Мінска Захад-3.

Падумалася: усё ж такі паркрысе наладжваецца добры быт, выхоўваюцца пэўныя традыцыі, сваё жылое асяроддзе. І стварыць яго, гаворачы мовай спецыялістаў, не толькі архітэктурныя формы — арэлі, пясочніцы і інш., але і размешчаныя ў сотні метраў адсюль дзіцячы сад і школа. Зручна дзецям і іх бацькам, якія літаральна са сваіх вокнаў могуць назіраць, як дзіця, не пераходзячы вуліцу, бяжыць, напрыклад, на ўрокі. Не затрачваюць шмат часу сем'і гэтага і іншых дамоў і на наведванне аптэкі, хімчысткі, пошты, ашчаднай касы. А нядаўна адкрылі свае дзверы універсальны магазін «Нарач» і дзіцячая паліклініка. Словам, многа зроблена тут для людзей. Ды і не толькі тут. Аблічча большасці мікрараёнаў сталіцы Беларусі сёння ў многім вызначаецца наяўнасцю ў іх моцнай сацыяльнай інфраструктуры. Архітэктары і спецыялісты даўно зразумелі, што чалавека хвалюе ўжо не столькі, дзе ён жыве і на якім паверсе кватэра, а наколькі зручна будзе праводзіць вольны час яго сям'і, ці забяспечаны быт усім неабходным, як дабірацца на работу.

У гэтых адносінах новыя мікрараёны Мінска знаходзяцца ў пэўным выйгрышы. Нават карэнныя мінчане з задавальненнем перасяляюцца на былыя ўскраіны — у Вяснянку, Уручча... Кватэры там больш камфартабельныя, чысцейшае паветра, ды і комплекснасць забудовы прыцягвае ўвагу.

Напрыклад, Кунцаўшчыну, што ўзводзіцца побач з Захадам, архітэктары назвалі мікрараёнам бульвараў. Тут таксама адначасова з першымі дамамі будуюцца школы і дзіцячыя сады, магазіны, служба быту. Усе дамы запраектаваны так, каб у іх было многа сонца.

Галоўная прыкмета той жа Кунцаўшчыны — адсутнасць дарог, што звычайна дзеляць забудову. Прагрэсіўнае праектнае вырашэнне, якое прапанавалі ў інстытуце «Мінскпраект», дазволіла замяніць іх пешаходнымі бульварамі. Сам жа раён настолькі кампактны, што да любога прыпынку грамадскага транспарту можна дабрацца за некалькі мінут.

А возьмем тыя ж бульвары. Яны праходзяць па самых ціхіх месцах і звязваюць кожны з трох мікрараёнаў з мясцовым паркам. У зялёную зону, бліжэй да бульвараў, вынесены і дзіцячыя сады. Тэрыторыя каля дамоў і дашкольных устаноў будзе зусім бяспечная для гульняў. А вось дазвол на заезд у раён атрымаюць толькі машыны, якія абслугоўваюць гандлёвыя кропкі і пошту. Для асабістых аўтамабіляў плану[illegible] пабудаваць гаражы.

Архітэктары ўмела выкарысталі і асаблівасці рэльефу. На самым высокім месцы ў мікрараёне Кунцаўшчына-2 ужо з'явілася група 16-павярховых жылых дамоў. Першыя навасельцы адзначаюць, што кватэры ў іх больш прасторныя, павялічаны і памер кухань.

Але мінчане ўсё ж з большым нецярпеннем чакаюць пачатку забудовы мікрараёна Лебядзіны. Калі ў папярэдніх выкарыстоўваюцца традыцыйныя метады і формы забудовы, дык архітэктурнае рашэнне ў Лебядзіным зусім іншае. І галоўная асаблівасць тут у тым, што дамы будуць рознай павярховасці: ад 3—4 да 10—12 і больш паверхаў. Знешні выгляд новага мікрараёна вызначыўся ў ходзе праведзенага ў Мінску ўпершыню ў нашай краіне міжнароднага конкурсу на лепшую забудову мікрараёна. Перамаглі ў ім дойліды Чэхаславакіі. Іх праект і вызначыць будучыню гэтага цудоўнага кутка сталіцы рэспублікі.

Ёсць, безумоўна, нямала ўдач і ў іншых раёнах. Гэта дасягаецца тым, што кожны з іх узводзіцца па індывідуальнаму праекту. А яшчэ тым, што спецыялісты імкнуліся замацаваць і развіць поспехі, якія былі дасягнуты ў такіх арыгінальных раёнах, як Усход-1, Зялёны Луг, удастоеных раней Дыпломаў ВДНГ СССР. І хоць шчыльнасць забудовы ў іх даволі высокая, дамы не выглядаюць скучана, дзякуючы астраўкам зялёніны паміж дамамі, умеламу выкарыстанню рэльефу мясцовасці, багатай каляровай гаме. Увагу мінчан і гасцей горада, напрыклад, нязменна прыцягваюць каляровыя мазаічныя пано на тарцах буйнапанельных дамоў з боку Ленінскага праспекта, а таксама колеравае выдзяленне асобных дэталей саміх будынкаў. Побач са спаранымі 14—16 павярховымі дамамі прыбудаваны комплексы устаноў сацкультбыту, на ўзгорку выдзяляюцца жылыя вышынныя дамы з маналітнага бетону. Усё гэта надае маштабнасць, своеасаблівасць гэтай частцы забудовы.

Безумоўна, ва ўмовах тыпавога праектавання цяжка надаваць кожнаму мікрараёну такую своеасаблівасць. І ўдачы мінчанам спадарожнічалі часцей за ўсё ў стварэнні пэўнага мікраклімату ў мікрараёнах, комплекснасці, распрацоўкі асобных дэталей дамоў. Гэта дазваляе паступова ўзбагаціць панарамнае ўспрыманне сілуэта жылых комплексаў у першую чаргу з дапамогай экранаў агароджаў лоджый, рашотак на лесвічна-ліфтавых холах, разнастайнасці аддзелкі паверхні панеляў. На жаль, тут далей выкарыстання прысыпкі каменнай крошкай ці абліцоўкі шклянакерамічнай пліткай справа не заходзіць.

У цэлым ствараецца даволі прывабны выгляд новай забудовы. Як удалося яго дасягнуць, калі вядома: у гады вайны горад быў амаль цалкам разбураны. Сутнасць у тым, што нават ва ўмовах цэнтралізацыі тыпавога праектавання архітэктары ўсё ж такі ўмелі адстойваць свой пункт погляду, удала выкарыстоўваючы плюсы індустрыяльнага домабудавання, пазбеглі нівеліроўкі забудовы, вялі яе комплексна. А яшчэ магчыма і таму, што тут наладзіліся добрыя, дзелавыя адносіны паміж архітэктарамі і будаўнікамі. І хоць гэта гучыць нязвыкла [illegible] такія адносіны — рэальнас[illegible].

Цяпер у Мінску сыходзіць з канвеера больш за 85 працэнтаў жылля. Гэта значыць, што на будоўлях застаецца толькі змантыраваць прывезеныя з цэхаў панелі ці блок-пакоі. Разам з тым расце колькасць цагляных будынкаў, актыўна ўкараняецца маналітнае будаўніцтва. Ёсць надзея, што нашы мікрараёны стануць яшчэ больш разнастайнымі.

Іншымі становяцца жылыя забудовы ва ўсіх буйных гарадах Беларусі. Першынство сярод іх цяпер па праву належыць Брэсту. Дакладней, Брэсцкаму мікрараёну Усход-3. Як і ў сталіцы рэспублікі, у абласным цэнтры акцэнтавалі ўвагу на тым, каб стварыць у мікрараёне не толькі своеасаблівую забудову, але і пэўнае жылое асяроддзе. Тут здолелі злучыць раней цяжка злучальнае: жылыя дамы ў тры, пяць і дванаццаць паверхаў. Праўда, і раней асобныя архітэктары марылі аб такой забудове. Але права на ажыццяўленне яе не атрымалі. Спецыялістам інстытута «Брэстграмадзянпраект» удалося ператварыць сваю задуму ў жыццё. Яшчэ адна асаблівасць — высокая якасць добраўпарадкавання з дзесяткамі малых архітэктурных форм, якія адразу ж пасля заканчэння будаўніцтва пачынаюць жыць самастойным жыццём, радаваць людзей, ствараючы ім умовы для нармальнага адпачынку і быту.

Зразумела, беларускія архітэктары не лічаць дасягнутае мяжой сваіх магчымасцей. Ужо цяпер вылятае нямала крытычных стрэл у адрас панельнага домабудавання, гучаць заклікі не жыць старымі заслугамі. Мінчане крытыку прызнаюць і стараюцца накіраваць свае пошукі і ўменне ў такім напрамку, каб гэта пайшло на карысць кожнаму дому, кожнай сям'і.

Мікалай БАЖКО.

ЮНЫЯ АМЕРЫКАНЦЫ ЗНАЁМЯЦЦА З СССР

ПРАЕЗДАМ У МІНСКУ

ПРЫЕЗД чарговай групы амерыканскіх турыстаў у Мінск падрыхтаваў мне прыемны сюрпрыз. Высветлілася, што нашых юных гасцей суправаджае суайчынніца і... мая аднакласніца Валянціна Каўцэвіч. Цяпер яе прозвішча Вакселіс.

Шкада, што не хапіла часу пагутарыць як след. За нейкія хвіліны ўдалося ўспомніць тое-сёе са школьных гадоў, крыху даведацца пра групу з Вісконсіна.

Калісьці мы хадзілі ў Любчанскую школу, што на Навагрудчыне. Пасля сканчэння вучобы кожны выбраў сваю сцяжынку ў жыцці. Валянціна паступіла ў інстытут, вярнулася дамоў у Любчу выкладчыцай англійскай мовы. А хутка выйшла замуж і паехала жыць у ЗША. Зараз у адной са школ выкладае рускую мову.

— Сям'я, любімая праца, свой дом і свая машына. Значыць, «ноў проблем?» — пытаюся я ў Валянціны.

— Праблемы заўжды былі і будуць, — адказвае суайчынніца. — Спачатку шукала працу — без рэкамендацыі не так проста знайсці нешта падыходзячае, абжываліся, набывалі рэчы, дом, машыну, заадно гадавалі сыноў. Іх у мяне двое: старэйшаму дваццаць два, а малодшаму — дзевятнаццаць гадоў.

— Ну, а ці цяжка жыць на чужыне? — задаю ёй чарговае пытанне. — Вось ужо і сыны твае дарослыя, колькі часу прайшло, як выехала ў Амерыку. Напэўна, прывыкла?

— Не, не прывыкла. І час не лечыць. Ад тугі па радзіме няма лекаў. Мне яшчэ пашчасціла: муж рускага паходжання, дома размаўляем на рускай мове. Знаёмых, выхадцаў з Савецкага Саюза, мала. Ёсць палякі, а вось беларусаў блізка няма.

Валянціна Каўцэвіч размаўляе на добрай беларускай мове. І проста не верыцца, што побач з ёю няма нашых землякоў. Падумалася: напэўна часта бывае на Навагрудчыне ці атрымлівае ў ЗША газеты з СССР.

— На першым часе газеты, нават «Голас Радзімы», удавалася чытаць. Але вось ужо працяглы час яна чамусьці не прыходзіць. З кожнай паездкі на радзіму прывожу кнігі на беларускай мове, падручнікі для амерыканскіх дзяцей, што вывучаюць у нашай школе рускую мову. Вось і не забыла нашу гаворку. Адно скажу: цяжка мне даюцца такія паездкі на радзіму...

— Матэрыяльна? — выказваю здагадку.

— Не. З грашыма тут усё ў парадку, — кажа Валянціна Міхайлаўна. — Сэрца рвецца ў Беларусь. А вяртаюся, бы з нейкім каменем на сэрцы. У 1981-м годзе памерла маці. Дык мне ў Мінску чыноўнікі не давалі дазволу тады паехаць у Любчу цэлых пяць дзён.

— Цяпер жа такога няма.

— Няма. Але мне не лягчэй. Летась паехала наведаць брата ў Любчы. Дарога пралягала ля матчынай хаты. Але ўжо і не матчынай, бо няма болей маці, а хату прадалі чужому чалавеку... Цяжка ўсё гэта бачыць. Ведаць, што цябе ўжо ніхто не чакае на родным парозе.

...Спрабую перавесці гутарку на іншую тэму. Прашу расказаць пра юных турыстаў, якіх суправаджае Валянціна Каўцэвіч, хто арганізаваў іх паездку па Савецкаму Саюзу.

— У нашай групе дваццаць сем вучняў дзевятых—дванаццатых класаў. Знаёміцца з імі я фактычна пачала ў дарозе, — расказвае Валянціна Міхайлаўна. — Жадаючых паехаць у СССР было вельмі многа. Толькі выбіраў вучняў сам губернатар Вісконсіна. І не з адной нашай школы, а з усяго штата. Падрыхтавала наша турнэ і выбрала маршрут арганізацыя «Народ да народа», якая была створана яшчэ прэзідэнтам Эйзенхаўэрам у 1962 годзе.

— Хто забяспечыў групу грашыма?

— Частку грошай дала названая арганізацыя, большую ж зарабілі самі вучні на канікулах і ў вольны час. У ЗША нават дзеці маюць добрыя магчымасці зарабляць грошы. Усяго гэта паездка абыдзецца недзе па чатыры тысячы рублёў кожнаму.

Галоўная мэта паездкі амерыканцаў у СССР — пазнаёміцца з жыццём нашай краіны, наладзіць кантакты з савецкай моладдзю. Ці ў поўнай меры ўдалося гэта зрабіць? Ці задаволены ўсім?

— І так, і не, — адказвае кіраўнік. — Нашых дзяцей вельмі добра сустракалі савецкія людзі: наладжвалі гутаркі, частавалі, ахвотна расказвалі аб сваім жыцці. А ў Мінску мая сястра, якая жыве на Антонаўскай вуліцы, наладзіла ім «салодкі стол». І ўсё-такі на працягу многіх дзён падарожжа вельмі многа было, калі можна так сказаць, афіцыйнасці. Скажам, у Маскве, Смаленску, Растове, тым жа Мінску многа выдатных музеяў. Гэта — добра. Але і занадта аднастайна. Нашы дзеці прасілі, для «разгрузкі», наладзіць хоць бы футбольную ці баскетбольную сустрэчу з савецкімі равеснікамі, нейкую іншую спартыўную альбо забаўляльную гульню.

...Не прайшло і дваццаці хвілін, як амерыканскія турысты наведалі 1-ю клінічную бальніцу ў Мінску, дзе ўручылі медыкаменты і падарункі ўрачам і дзецям з чарнобыльскай зоны, што праходзяць тут абследаванне і лячэнне. Яшчэ пад гіпнозам убачанага і пачутага знаходзілася мая субяседніца. Глыбокае ўражанне зрабіла на Валянціну Міхайлаўну гутарка з урачамі клінікі.

— Мне казалі, што некаторыя дзеці не змогуць пакінуць клініку зусім здаровымі. Не хапае тут сучаснага абсталявання, медыкаментаў. Як высветлілася, такіх хворых не сотні, а тысячы. Гэта жахліва!

— Ці ведаюць у вашым штаце аб памерах чарнобыльскай катастрофы? — пытаюся я ў Валянціны Міхайлаўны.

— Ні ў маім штаце, ні ў многіх іншых мясцінах Амерыкі людзі не ўяўляюць маштабаў бедства. Лічаць катастрофу здарэннем, якое не выклікае вялікай небяспекі, асабліва для іншых народаў і краін. Не будзем хадзіць далёка за прыкладам. Калі мы збіраліся ў турыстычную паездку па Савецкаму Саюзу, то не ведалі, якія медыкаменты ўзяць з сабой. Вось і атрымалася: іншыя амерыканцы «нешта» бяруць з сабой, ну і мы ўзялі, як падказвалі шпіталі і розныя арганізацыі.

— Хіба ж амерыканская прэса, радыё, тэлебачанне не расказваюць аб трагедыі ў Чарнобылі, не даюць ацэнку таму, што тут здарылася?

— Расказваюць, але вельмі мала. Толькі навошта папракаць тых жа амерыканцаў? Нам, савецкім эмігрантам, прыходзяць з Радзімы газеты і часопісы. І толькі ў апошнія месяцы чарнобыльская трагедыя атрымала больш-менш дакладную ацэнку. Трэба прад'яўляць прэтэнзіі спачатку свайму ўраду, які палічыў за лепшае «не выносіць смецця з хаты». Але нават добра напісаны матэрыял у газеце і часопісе не дасць такога ўяўлення аб трагедыі людзей чарнобыльскай зоны, якое мы атрымалі, пабываўшы ў Беларусі, на Украіне і ў Расіі. Калі мы прыедзем у ЗША, то раскажам усім, да чаго прывяла бестурботнасць людзей пры эксплуатацыі «атама». Вынікі трагедыі ўжо даўно перасягнулі межы адной краіны. А калі так, то і змагацца з бедствам трэба ўсёй грамадой.

...Валянціна Каўцэвіч спяшалася да сваіх вучняў, якія збіраліся працягваць турысцкую паездку — у Кіеў. На развітанне папрасіла дасылаць ёй «Голас Радзімы», паабяцала, што газету будуць чакаць многія эмігранты. А яшчэ атрымала дарункі ад таварыства «Радзіма» — пласцінкі з запісамі песень беларускіх выканаўцаў і, вядома, падручнікі па беларускай мове — чаго так не хапае чалавеку, які жыве на чужыне. Запрасіла супрацоўнікаў таварыства наведаць Вісконсін, інфармаваць аб паездках турыстаў, творчых груп у ЗША. Што, вядома, і будзе зроблена ў першую чаргу праз газету «Голас Радзімы».

Яўген ТУРАЙКЕВІЧ.

НОВЫЯ АДРАСЫ АДРАДЖЭННЯ

ПАМЯТАЦЬ АБ БАЦЬКАЎШЧЫНЕ

Дарагія супрацоўнікі газеты «Голас Радзімы»! Хачу паведаміць вам, што 17 чэрвеня 1990 года ў горадзе Мурманску, ва Усходняй Лапландыі, адбыўся першы сход (але пакуль што, праўда, неафіцыйны) культурнага таварыства «Беларусы Лапландыі». На жаль, прысутнічалі ўсяго толькі дванаццаць чалавек, але, вядома, не ўсё адразу... Сход пастанавіў зрабіць усё залежачае ад сяброў тав ства, каб ужо неўзабаве ўтварыць яго на афіцыйным оўні. Упэўнены, што праз нядоўгі час менавіта так і будзе, бо, на маю думку, беларус незалежна ад месца свайго жыхарства абавязкова павінен памятаць аб бацькаўшчыне, аб Радзіме продкаў ды й цудоўнай беларускай мове!

Спадзяюся, што вам цікава будзе паглядзець на і фотаздымкі, якія я вам накіроўваю.

На гэтым пажадаю вам усяго найлепшага.

Старшыня культурнага таварыства «Беларусы Лапландыі». Андрэвуш ШЧУРА.

ПІШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ

ГАЗЕТА — ГЭТА СУВЯЗЬ З РАДЗІМАЙ

Паважаныя супрацоўнікі «Голасу Радзімы»!

Чытаю вашу газету 20 гадоў. Для нас, хто жыве на чужыне, яна мае вялікае значэнне. Праз гэтае беларускае выданне мне хацелася б і далей падтрымліваць сувязі з Радзімай.

Ужо пасля вайны, у 1967 годзе, я ўпершыню прыехала ў родныя мясціны. Тады нам вельмі цяжка было жыць у Бельгіі: мы — рабочыя, выхоўвалі чатырох дзяцей. Аднак за апошнія дваццаць гадоў я восем разоў прыязджала на любую Бацькаўшчыну да мамы і сваякоў. Мая мама яшчэ жыве, ёй 86, многа гора перанесла. Мой муж таксама любіць маю Радзіму, некалькі разоў наведваў маю родную вёску Альшанікі.

Чытаю вашу газету ўважліва, асабліва рубрыку «Падзеі — людзі — факты». Цешыць тое, што наша беларуская мова адраджаецца, чытала аб адкрыцці школы з беларускай мовай навучання ў Мінску. Цікавяць мяне і матэрыялы аб прыродзе, але, на жаль, у апошні час на старонках вашага выдання іх стала менш. Вядома, цяпер трэба пісаць больш пра перамены ў краіне. Наш народ многа перажыў у вайну. У нашага пакалення (мне 65 гадоў) было імкненне кімсьці стаць, вучыцца. Але ўсе думкі і жаданні разагналі кулямёты і бомбы. Не было над намі светлага неба.

Я жадаю ад усяго сэрца, каб нашых дзяцей ніколі на спасціг такі лёс.

Паважаныя сябры, працягвайце вашу працу, спадзяюся, што і для мяне, і для іншых замежных суайчыннікаў яна будзе цікавай і неабходнай. Вось і ўсе мае меркаванні, прабачце, калі няскладна напісана.

Вера САЗАНОВІЧ.
Бельгія.

СТАРОНКІ МІНУЛАГА

СЛАВУТЫЯ АДВАГАЙ НА ВАЙНЕ

«Але што гэта?» — на ўвесь рост узняўся на страмёнах вялікі князь. Сярод першай лініі coннікаў то тут, то там, бы пракосы ў траве, узнікалі прагалы. Людзі знікалі разам з коньмі, быццам іх лыкаў цмок-невідзімка. У поле зроку зноў трапіла рослая фігура Жадзевіда і раптам бясследна знікла з вачэй. Ні чалавека, ні каня. «Што за праява?» — здзівіўся Вітаўт і ўжо ўвачавідкі ўбачыў, як трох коннікаў з аховы найвышэйшага гетмана гэтак жа нечакана і імгненна праглынула зямля. І тут жа мільганула страшная здагадка: «Воўчыя ямы!». І адразу ж з нейкай доляй суцяшэння падумаў: «Добра, што першай пайшла лёгкая язда, а то было б...».

Нягледзячы на тое, што «многім людзям ад тых ям,— як з горыччу пісаў летапісец,— шкода вялікая сталася», атака не захлынулася. Выратаваў разгорнуты строй, якім ішлі кага ліцвіна», як адразу па каранацыі за вочы звалі Ягайлу польскія арыстакраты, тлумачыцца ўласцівай яго характару празмернай асцярожнасцю, якая, як вядома, мяжуе з нерашучасцю. Гэтак жа вагаўся ён трыццаць гадоў назад, калі з дзесяцітысячным войскам выйшаў з Вільні на дапамогу хану Мамаю. Прастаяўшы на адлегласці трох-, чатырохгадзіннага пераходу ад Кулікова поля, ён нечакана павярнуў войска назад і падаўся дадому. Загадкавы ўчынак Ягайлы дорага каштаваў Мамаю — паражэння, ханскага трона і жыцця.

А бітва тым часам віравала, бы вада, пад колам вадзянога млына. Супраць Вітаўтавага крыла рушыла спачатку развалістым крокам, а затым рыссю і пад канец галопам, жалезная лавіна з чатырнаццаці харугваў галоўнага маршала Фрыдрыха фон Валенрода. Не толькі самих крыжакоў, але і іхніх коней, масіўных дацка-гальштынскіх жарабцоў і куртатых касманогіх фрызаў, баранілі сталёвыя латы міланскіх броннікаў. У бяднейшых крыжакоў і так званых паўбратоў коні былі прыкрыты драўлянымі пласцінамі, злучанымі для рухомасці сырамяццю і крыж-накрыж акуты часавым жалезам. Паперад крыжацкай армады, пад якой прагіналася зямля, ішла харугва святога Георгія Пабеданосца, сфарміраваная з гасцей ордэна, шукальнікаў прыгод з усіх краін Заходняй Еўропы, як правіла, рызыкоўных і ктыкаваных рыцараў. З сам ўненай рашучасцю на чале Крыштафа фон Герсдорфа, Фрыдрыха фон Бланкенштэйна, Ганса фон Вальдова, Ота фон Носціца насоўвалася краса еўрапейскага рыцарства. Уладзімір Караткевіч нікольki не перабольшваў, калі пісаў, што крыжак у латах практычна непадступны і па ўзбраенні, і ў першую чаргу, па засцерагальнай амуніцыі, быў варты трох нашых воінаў, многія з якіх былі ў добра прадубленых, але ўсё ж скураных панцырах і вяровачных каляных шлемах. І яшчэ адна істотная акалічнасць. Тэўтонцы па сутнасці з'яўляліся прафесійнымі вайскоўцамі, а беларуска-літоўскія аддзелы фарміраваліся на час паходу ў асноўным з адарванага ад сахі і малатка насельніцтва. Затое нашы ратнікі вызначаліся высокім маральным духам і ведалі, чаму і дзеля чаго ідуць на смерць. Адсюль высокая патрыятычная самаахвярнасць беларускага і літоўскага воіна. Ён бараніў сваю зямлю, сваю сям'ю, адным словам кажучы, Бацькаўшчыну, той куток пад сонцам, дзе яго маці на белы свет пусціла.

І вось насустрач адна другой імкліва нясуцца дзве велізарныя і страшэнныя сілы. Тысячы старанна навостраных і загартаваных у цвілым валовым тлушчы вастрыёў коп'яў яшчэ на хаду ліхаманкава вышукваюць, куды спрытней ударыць ворага, які нясецца насустрач з гэтакімі ж думкамі ў галаве. Першае сутыкненне дзвюх лавін падобна абвалу ў гарах. Ашалелыя коні, да крыві рвучы цуглямі губы, з дзікім іржаннем уздымаюцца на дыбкі, у паветры мільгаюць выбітыя з рук тарчы, ашчэпкі зламаных коп'яў, рукі, ногі ваеўнікоў. Тыя, што не паспелі ўхіліцца або паставіць наўскос тарчу, каб сталёвае вастрыё слізганула ўбок, былі выбіты з сёдлаў і здратаваны конскімі капытамі ў бясформенную масу. Выратавацца, затаіцца на зямлі, вужакай выпаўзці з кашмарнага тлуму не было ніякага шансу, бо, як занатаваў летапісец, «конь аб каня бокам аціраўся».

Усчалася апраметная сеча мячамі. Пранізлівы свіст стальных клінкоў, глухія ўдары сякер і чаканаў, скрыгат і ляск металу, натужны храп перапужаных коней, стогн, лямант і жаласны енк параненых, ваяўнічыя воклічы ратнікаў, галасы сігнальных труб зліліся ў адзін суцэльны і жудасны гул, які, паводле Я. Длугаша (а ён яшчэ застаў многіх удзельнікаў бітвы жывымі), быў чутны за некалькі міль навокал.

Побач з Аршанскай, Мсціслаўскай, Смаленскай, Віцебскай, Полацкай, Ваўкавыскай, Навагрудскай, Пінскай, Гродзенскай, Слуцкай, Віленскай і іншымі беларускімі і літоўскімі харугвамі мужна змагаліся палеска-ўкраінскія харугвы — Ратненская, Луцкая, Крамянецкая, Уладзімірская, Кіеўская. Плячо ў плячо з імі няшчадна трушчыла крыжацкую бронь дружына Наўгародскай рэспублікі, на дапамогу парадзелым шэрагам краменчукоў Вітаўт падкінуў з другой лініі малдаўскіх сечкароў у насунутых на вочы кудлатых авечых кучомках.

З Балтыкі пацягнула свежым ветрыкам. Над полем сечы, дзе ў «блістанні мечным і копейным ламленні» вырашаўся лёс усходніх славян і палякаў, ды і некаторых іншых народаў, прапаўзла бухматая хмара і акрапіла распаленых воінаў кароткім цёплым дожджыкам. Ад разгарачаных людзей і коней паплылі струменьчыкі пары. Абліваючыся потам і крывёю, людзі працягвалі ў самазабыўнай шалёнасці секчы адзін другога, а ў прыродзе ўсё ішло сваёй, нікому не падуладнай хадой, нішто не магло спыніць адвечнага руху сонца. Мінула адна, настала другая гадзіна бітвы. Харугвы знясільваліся, а шалі зманлівай вайсковай удачы, нібы зачараваныя, ваганіся на адным узроўні. Бы вугаль у пражэрлівую печ, падкідвалі абодва бакі падмацаванні, але зрушыць адзін аднаго з месца не маглі. Жалезныя сківіцы бога вайны Малоха з тупым раўнадушшам старанна пеpажоўвалі іх, сытна адрыгваючы непазнавальна знявечаныя трупы на набраклую крывёю да конскіх бабак зямлю.

Урліх фон Юнгінген загадаў Валенроду націснуць на татар, а затым усёй сілай наваліцца на беларуска-літоўскія харугвы. Каб пазбегчы празмерных страт, а, магчыма, па загаду ці па раней абгаворанаму плану хан Багардзін ужыў выпрабаваны манеўр уяўных панічных уцёкаў. Сотнікі прадубліравалі загад, і татарская конніца, адарваўшыся ад праціўніка, апісала дугу і звілістым шлейфам панеслася на паўночны ўсход ад Стэмбарка. Замест пагоні тэўтонцы развярнуліся і ўдарылі ў правы фланг беларуска - літоўскіх харугваў. Узнікла крытычная сітуацыя, але Вітаўт адразу ж падкінуў з рэзерву чатыры харугвы, і становішча на нейкі час ўраўнаважылася

Станіслаў ЦЯРОХІН.

харугвы. Большасць іх абмінулі здрадлівыя пасткі і, змяўшы ахоўныя заслоны крыжацкай артылерыі, дашчэнту высеклі абслугу, кананіраў і, галоўнае, узброеную пераважна кушамі тэўтонскую пяхоту. Менавіта таму, як слушна адзначаў польскі гісторык С. Кучынскі, да канца бітвы ніводная гістарычная крыніца не згадвае ні артылерыю, ні лучнікаў ордэна. Першы значны поспех, зразумела, не абумоўліваў цалкам перамогі, але даволі прыкметна аслабіў боездольнасць тэўтонскага войска і падарваў яго маральны дух.

Ягайла, нягледзячы на пачатак бітвы і адкрытае нараканне польскага рыцарства, незадаволенага маруднасцю караля, усё слухаў імшу, якую па чарзе правілі ксяндзы Барташ і Яраш. Што думаў кароль, чаму цягнуў час, невядома. Адны гісторыкі лічаць, што ў яго душы тлела надзея ўнікнуць кровапраліцця. Крыжакі, маўляў, адумаюцца і запросяць міру на справядлівых умовах. Аднак гэтае меркаванне пераКрэсліваецца папярэднімі рашучымі планамі і грунтоўнай падрыхтоўкай да вайны таго ж Ягайлы. Ужо не гаворачы пра здзеклівы дарунак мячоў, які не выклікаў сумнення ў намерах святых братоў. А пачатак бітвы наогул адкідаў усякую надзею на мір. Усё гэта павінна было рассеяць ілюзіі, калі яны спачатку і былі ў караля. Выказвалася і наступная думка: Ягайла як чалавек надзвычай абачлівы асцерагаўся празмернага ўзвышэння імклівага і хуткага на непрадбачлівыя ўчынкі Вітаўта. І пазбягаў усяго, што магло разарваць сувязь Вялікага княства Літоўскага з Польшчай, змацаваную на жывую нітку Віленска-Радамскай уніяй 1401 года. Чым больш пашкумятаюць немцы стрыечнага брата, тым менш будзе драць нос. Ды і дабрадзеі нашэптвалі: маўляў, яму ўжо каралеўская карона сніцца. Думкі такога роду маглі і, напэўна, узнікалі ў галаве караля, але цяжка паверыць, што менавіта яны вызначалі тагачасныя паводзіны Ягайлы. Наўрад ці пайшоў бы ён на падобную рызыку ў момант, калі вырашаўся лёс не толькі абедзвюх дзяржаў, але і яго асабісты. Пасля паражэння, што-што, а карона з грукатам звалілася б з яго галавы. Хутчэй за ўсё марудлівасць «дзі-

Працяг.
Пачатак у №№ 28, 29, 31.

КАК РАБОТАТЬ НА СОВЕТСКОМ РЫНКЕ

ПОРА ЗАПУСКАТЬ «ДВИГАТЕЛЬ ТОРГОВЛИ»

К концу 1989 года на текущих валютных счетах советских предприятий скопилось около 2,5 миллиарда рублей. Переток иностранной валюты из государственного бюджета и централизованных фондов ведомств к изготовителям экспортной продукции связан с децентрализацией управления внешнеэкономическими связями в СССР.

ВАШИ НОВЫЕ ПАРТНЕРЫ

Среди более чем 15 тысяч советских предприятий, зарегистрировавшихся в качестве участников внешнеэкономических связей, гиганты с миллиардными оборотами и кооперативы, способные приобрести всего пару персональных компьютеров для игротеки. Но общее для них — нехватка квалифицированных специалистов в сфере внешнеторговой деятельности.

Ваш новый клиент на рынке СССР, как правило, технократ. Ему абсолютно безразлично, какой оборот у вашей фирмы, сколько у нее филиалов за рубежом, сколько сотрудников. Ему важно знать, вписывается ли ваш товар в принятые им технологические концепции, насколько эффективно его применение по сравнению с аналогами.

Мало кому из руководителей советских предприятий-импортеров в руки попадают иностранные журналы и газеты, мало кто из них владеет иностранными языками, а знания референтов (там, где они есть) оставляют желать много лучшего. Поэтому...

ДИВЕРСИФИЦИРУЙТЕ РАСПРОСТРАНЕНИЕ ВАШЕЙ РЕКЛАМЫ В СССР

Ни одно из советских рекламных агентств, ни одно из средств массовой информации, положа руку на сердце, не сможет поручиться за то, что именно оно максимально охватит вашу целевую группу. Перестройка информационного обеспечения идет значительно медленнее, чем развитие рыночных отношений. Предприниматели ищут «свои» газеты и журналы, свои каналы и время на ТВ, а средства информации продолжают искать своих читателей, зрителей, слушателей.

Из всех возможных средств рекламы, стимулирования сбыта и «public relations» в СССР не используется разве что реклама с помощью летательных аппаратов. Хотя, простите, с прошлого года несколько иностранных фирм размещают свои товарные знаки на фюзеляжах советских космических кораблей.

ПРЕССА

Реклама, опубликованная в международной прессе на иностранных языках, вряд ли достигнет потребителя в СССР. Наиболее короткий путь к нему — через в изобилии выпускаемые министерствами и ведомствами специальные журналы. Их тиражи колеблются от 1 тысячи до 1,5 миллиона экземпляров («Медицинская газета»). Однако специальные издания скорее всего попадут на стол руководителя внешнеторгового отдела. Ваше объявление, помещенное здесь, лучше всего рассчитывать на узкого специалиста.

Реформы в экономике породили десятка полтора «деловых» журналов и газет с общесоюзным распространением и несколько десятков региональных «адвертайзеров». С выбором таких изданий для размещения рекламы надо быть очень осторожным, поскольку многие из них выпускаются финансово нестабильными, а иногда и откровенно аферистичными кооперативами. Декларируемые тиражи нередко на порядки превышают реально распространяемые. Мало кто из издателей представляет себе действительную картину распространения.

Судя по сообщениям рекламодателей, крупные тиражи изданий в СССР отнюдь не гарантируют активной обратной связи. Однако это не всегда означает, что ре[клам]а не достигла целевой гр[упп]ы. Одна из важных причин «молчания» — отсутствие навыков работы с информацией.

Некоторые «общие» советские издания имеют супервысокие по мировым меркам тиражи. Еженедельнику «[Арг]ументы и факты» принад[лежи]т мировой рекорд — более 30 миллионов экземпляров. Журналы «Огонек», «Работница», «Крестьянка» распространяются тиражами, превышающими 20 миллионов экземпляров. Однако, поскольку издаются эти журналы на некоммерческой основе, привлечение в них рекламодателей носит спорадический характер.

Зависимость тарифов на размещение рекламы в печати от тиража издания, способа его распространения, полиграфических особенностей практически отсутствует. Скажем, журнал «Колхозница», имеющий тираж 20,7 миллиона экземпляров, и журнал «Московский бизнес», распространяемый в СССР тиражом 5 тысяч экземпляров, продают черно-белую полосу примерно по одной цене — несколько больше 3 тысяч американских долларов. Газета «Московская правда» при тираже 700 тысяч экземпляров «заломила» тариф в полтора раза выше, чем еженедельник «Неделя», распространяемый двухмиллионным тиражом.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

Коммерциализация обуяла официоз из официозов — Центральное телевидение СССР. Вечерняя информационная программа «Время» демонстрируется по двум общесоюзным каналам телевидения, ее смотрят десятки миллионов человек. На 1,5-минутной заставке передачи латинскими буквами и кириллицей написано «Оливетти». Утренняя информационная программа «120 минут» под видом текущих сообщений рекламирует все что угодно — от дизельных двигателей до танцевальных классов. Рекламой переполнены молодежные программы, благотворительные концерты, конкурсы красоты, викторины. Наиболее деликатно преподносит рекламу викторина, организованная при участии ряда иностранных фирм, правда, рекламируются только товары спонсоров: игра «Тривиал персьюти», «Пепси-кола» и южнокорейская электронная техника «Самсунг».

В 1990 году один из каналов ТВ стал чисто коммерческим. Рекламные ролики здесь прерываются поп-клипами и мультфильмами.

Судя по опубликованным тарифам, советское ТВ может взять с вас за 30-секундный ролик от 3,1 тысячи до 13,7 тысячи рублей в зависимости от времени трансляции.

НАРУЖНАЯ И ИНТЕРЬЕРНАЯ РЕКЛАМА

Одна из центральных московских улиц «смотрит» на Красную площадь. Но знаменитый Собор Василия Блаженного теперь виден с этой улицы только «сквозь» несколько рекламных щитов никому в СССР неизвестных фирм. Явно привилегированное место получила «Кока-кола», хотя мало кто из москвичей может изо дня в день пользоваться этим популярным напитком. Около 16 километров шоссе, ведущего в международный аэропорт «Шереметьево», заставлены рекламными щитами фирм стран Восточной Европы. С 1988 года на бортах московских автобусов, троллейбусов и трамваев появились надписи, рекламирующие «Пепси-колу», кубинские цитрусовые, различные журналы и многое другое.

Однако ни Москва, ни один из других городов СССР по обилию рекламы на улицах пока ни в какое сравнение с городами «рыночных» стран не идут. Те из фирм, которые начали осваивать советский рынок, применяя средства наружной рекламы, очевидно, «снимут сливки» на повышенном интересе к рекламе, как таковой. Очевидно, что этот интерес продлится не долго и сменится раздражением, которое уже и сейчас нет-нет да проявляется, в частности, по поводу щитов, «перекрывающих» Красную площадь.

В конце 70-х годов несколько организаций в СССР начали содействовать иностранным фирмам в размещении рекламы в спортивных сооружениях, в магазинах, торгующих на иностранную валюту, в аэропортах, отелях.

Скорее всего в ближайшее время весьма незначительная арендная плата за наружную и интерьерную рекламу в СССР будет существенно расти. Зайдите в Московский центр международной торговли и вы увидите, что рекламные короба висят там буквально один на другом. В некоторых залах аэропорта «Шереметьево» на стенах не остается м[еста] для указателя, как пройт[и в] туалет, — все занято рекламой.

ПРЯМАЯ ПОЧТОВАЯ РАССЫЛКА

В тарифном справочнике объединения «Внешторгреклама» (до[недав]него времени монопольного в СССР рекламного агентства) предлагаются мизерные тарифы на рассылку. Например, информационное письмо весом до 25 граммов вы разошлете в 1 000 адресов примерно за 500 американских долларов. Если же тираж выше 8 тысяч экземпляров, то одна отправка обойдется всего в 35 центов.

СИМПОЗИУМЫ, ВЫСТАВКИ, ПРЕЗЕНТАЦИИ

Пусть вас не обольщает огромное количество посетителей выставок, проводимых в СССР. Среди них очень много просто любопытствующих. Не пытайтесь оценить эффективность проведения выставки по количеству розданных проспектов. Часть из них будет раскидана по дороге от выставочного комплекса до ближайшей станции метро, другая — сдана в макулатуру в течение нескольких дней. Наиболее активно просят рекламную литературу (все равно какую) сотрудники периферийных предприятий, приехавшие специально на выставку. Им ваши проспекты нужны как приложение к отчету о командировке. Однако в этой категории посетителей могут оказаться и представители вашей целевой группы.

По мнению опытных иностранных экспонентов, наибольший эффект можно получить только при тщательной предварительной «обработке» потенциальных посетителей: дав рекламу об участии в прессе, разослав персональные приглашения представителям целевых групп.

Популярность выставок в СССР среди специалистов и бизнесменов весьма велика потому, что для подавляющего большинства из них — это наиболее доступная возможность познакомиться с иностранными товарами и технологиями, ведь выезды за рубеж — дело хлопотное. Поэтому правы те из экспонентов, которые не скупятся на предоставление натурных образцов.

СУВЕНИРЫ

Мы — люди гордые. А за получение дорогих подарков от партнеров у нас, как и в других цивилизованных странах, наказывают. Однако во время переговоров и на «протокольных» мероприятиях мы без ложной скромности принимаем небольшие сувениры, дарим свои.

Копеечная для вас мелочевка может оказаться весьма ценной для вашего советского партнера, поскольку в СССР пока мало хороших зажигалок, настенных календарей... Отношение к вам и к вашей фирме может существенно улучшиться, если вы угостите советского специалиста пивом, подарите пачку сигарет.

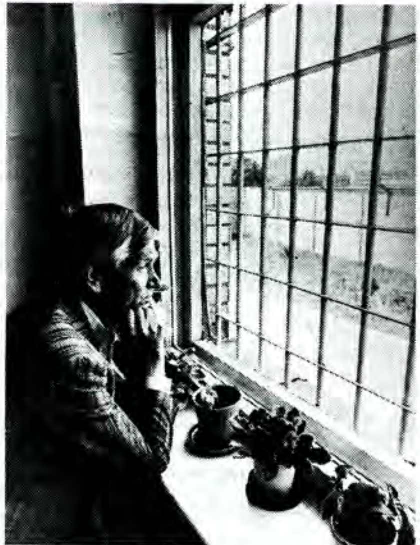
***

Ну вот, теперь, когда вы получили представление о том, как рекламироваться в СССР, «запускайте двигатель торговли». Помощники в Советском Союзе у вас найдутся. Пока они берут за услуги недорого.

Владимир БАБКИН.

Когда-то многие из этих людей имели хорошую работу, квартиру, семью. Но ступив однажды на неправедный путь, все это утратили. Отбыв положенное за преступления, они остались у разбитого корыта: подорвано здоровье, утрачено тепло домашнего очага, искалечена жизнь. И хотя многие избрали этот путь добровольно, теперь они нуждаются в защите и помощи. Для таких людей на базе приемника-распределителя создан в Минске центр ресоциализации.

К сожалению, он пока невелик: 5 комнат, рассчитанных на пребывание 12 человек. А ведь только за первое полугодие в город вернулось после отбытия наказания 445 бывших осужденных. Конечно, у многих нашлось, где поселиться, прописаться, многие устроились на работу. Но, по сведениям сотрудников ОВД, каждый третий возвратившийся не может обойтись в этих вопросах без помощи. Сегодня, считают некоторые сотрудники милиции, нужно законодательно уравнять в правах лиц, отбывших наказание, с другими гражданами страны. Необходимо в самое ближайшее время найти помещение, где бы можно было создать центр социальной реабилитации минимум на 200 человек. Причем, обеспечить их не только жильем, но и работой, для чего иметь производственную базу (ведь такой опыт в стране уже есть). Нужны для этой категории лиц оздоровительно-восстановительные центры, специальные дома престарелых.

НА СНИМКАХ: прописан в Минске временно; водителем в Минском областном объединении технической документации работает теперь Владимир МОРОЗОВ; подполковник Владимир ДОЛИНИН беседует с одним из жильцов центра ресоциализации Виктором БЕЛОХВОСТОВЫМ.

Фото А. ТОЛОЧКО.

МАСТАЦКАЯ САМАДЗЕЙНАСЦЬ

Больш за семсот вучняў самых розных прафтэхвучылішчаў з усіх абласцей Беларусі сабраліся ў рэспубліканскім Палацы культуры «Юнацтва» на вялікі заключны канцэрт калектываў мастацкай самадзейнасці сістэмы прафтэхадукацыі. Маладыя таленты дэманстравалі сваё майстэрства ў самых розных жанрах — арыгінальных цыркавых і эстрадных нумарах, у выступленнях харавых і фальклорных калектываў, ансамблях сучаснага і бальнага танца.

НА ЗДЫМКАХ: выступае група акрабатаў Жодзінскага ПТВ № 149; «Гуцульскую польку» выконвае фальклорны ансамбль з Ліды.

Фота Л. КЛІМАНСКАГА.

ІМЁНЫ, ВЯДОМЫЯ ЎСІМ

ПЕСНІ БУЛАТ АКУДЖАВЫ

Спякотным летам 1981 года ў Дэлі адбываўся кінафестываль, прысвечаны памяці выдатнай актрысы Наргіс Дат. У гэтыя дні я зноў, праз чвэрць стагоддзя, убачыў праслаўутую стужку Раджа Капура «Авара» («Бадзяга»), з-за якой вар'яцелі кінагледачы 50-х гадоў. Жанчыны, што сядзелі побач са мной, адкрыта плакалі. «Як можна так перажываць па старой меладраме?» — здзівіўся я. І хтосьці з іх мне адказаў. «Вы, мужчыны, бываеце ўсётакі надзіва таўстаскурымі і нездагадлівымі. Няўжо ты не разумееш, што плачам мы не па лёсу герояў, а па тых прайшоўшых гадах, калі мы былі на чвэрць стагоддзя маладзейшымі».

Падобнае пачуццё адчуў я, узяўшы ў рукі том «Песні Булата Акуджавы. Мелодыі і тэксты», які нядаўна выйшаў у выдавецтве «Музыка». Змест з вялікім стараннем падабраны і скампанаваны супрацоўнікам Літаратурнага музея Львом Шылавым. Тут і найбагацейшая іканаграфія паэта — ад дзіцячага фота з маці да сённяшніх дзён. і тэксты праслаўленых песень і нават ноты. І праніклівы, сагрэты шчырай любоўю ўступны артыкул укладальніка.

Леў Шылаў вядомы не толькі як літаратуразнаўца, але і як вялікі энтузіяст «літаратуры, якая гучыць». Ён многія гады нястомна адшукваў фанаграмы галасоў рускіх і савецкіх пісьменнікаў. Усе мы ведаем пра незвычайную яго знаходку — вельмі рэдкія валікі для фанографа з запісамі двух выступленняў Л. Талстога на англійскай мове, зробленых для ЗША. Ён быў укладальнікам рэдкіх пласцінак з запісамі галасоў Г. Ахматавай, А. Блока і яго сучаснікаў, К. Чукоўскага.

Маладым людзям нашых крыклівых і раскаваных 90-х гадоў, напэўна, цяжка ўявіць, чым былі для нас, людзей 50—60-х, песні Акуджавы. Ішла хрушчоўская «адліга», людзі вучыліся ...ава гаварыць, смяяцца, ...ваць. На эстрадзе, у радыёпраграмах захоўваўся рэпертуар песень, «прадпісаных» яшчэ ў даваенныя гады, у іх не было ні пачуцця, ні мелодыі, ні жыцця. А «вуліца курчылася, без'языкая», чакаючы сваіх спевакоў. І тут з'явіліся аўтарскія песні Булата Акуджавы.

«Песні Буката Акуджавы ўвайшлі ў наша жыццё ў канцы 50-х гадоў неяк адразу і, як выявілася, надоўга, — піша Леў Шылаў. — Яны прыкметна адрозніваліся і ад тых, што гучалі тады ў канцэртах, па радыё, на пласцінках, і ад тых, што мы спявалі дома, калі збіраліся сябры і прыходзілі госці... Справа нават не ў асобных, параўнаўча незвычайных вобразах і словаспалучэннях... самі гэтыя песні былі «зусім іншыя». Не толькі па словах, не толькі па мелодыі, але перш за ўсё па тону, па інтанацыі. Гэта была інтанацыя гутаркі, сяброўскага звароту... яны былі адрасаваны не столькі ўсім разам, колькі кожнаму паасобку, таму, хто сядзіць насупраць за сталом ці побач на лаўцы гарадскога сквера. Прычым з кожным наладжваўся як бы двухбаковы душэўны кантакт... У песенным дыялогу са слухачом узнікла такая дэфіцытная, такая жаданая, так неабходная ў пераломны час другой паловы пяцідзесятых гадоў атмасфера шчырай чалавечай увагі, адносін і ўзаемаразумення».

Пра што спяваў Акуджава? Пра «вартаўнікоў любві» — улюбёныя пары на світальных маскоўскіх вуліцах; пра нядаўнюю вайну, якую ён так незвычайна назваў «подлая», бо яна адняла ў тысяч і тысяч людзей юнацтва, шчасце, любоў, любімых і блізкіх; пра тых салдат, што ішлі «ў туман, туман, туман», і жанчын, што глядзелі ў іх круглыя, брытыя патыліцы; пра «крэдытораў» кожнага з нас — Веру, Надзею, і Любоў; пра апошні тралейбус, які ідзе па начной Маскве, каб «усіх падабраць, хто пацярпеў крушэнне, крушэнне»; пра тое, што трэба заўсёды трымаць свае дзверы, адкрытымі для ўсіх, каму мы зможам спатрэбіцца ў цяжкую гадзіну; пра свой родны Арбат.

На жаль, крытыка тых гадоў не сказала аб песнях Акуджавы ніводнага добрага слова. «Лавец таннай славы», «ціна і муць», «скандальная слава», «нізкапробны ажыятаж» — вось эпітэты, якімі яна яго ўзнагароджвала. Дайшло да таго, што з сярэдзіны 60-х гадоў ён перастаў пісаць песні і выступаць і цалкам заняўся работай над гістарычнай прозай. Пісаў гістарычныя раманы і аповесці, апавяданні. Іх ахвотна чыталі, але яны не мелі і дзесятай долі таго поспеху, што прынеслі Акуджаве яго песні.

А песні жылі ўжо асобна ад аўтара, гучалі на стужках магнітафонаў, іх слухалі на вечарынках, мурлыкалі пад нос, спявалі хорам.

...Сёння песні Акуджавы ўваходзяць у залаты фонд савецкай літаратуры і музыкі. Агульны тыраж яго аўтарскіх пласцінак толькі ў СССР падыходзіць да другога мільёна. Фонд яго магнітафонных запісаў (створаны пры актыўным удзеле Л. Шылава) у Літаратурным музеі налічвае 287 адзінак захоўвання і складае 160 гадзін гучання. Дзесяткі яго песень гучаць у кіно і з тэлеэкранаў, у спектаклях і радыёперадачах, яны трывала і назаўсёды ўвайшлі ў наш быт.

Алег ТАРЧЫНСКІ.

ЗНАЁМІМ З ТВОРЧАСЦЮ МАЛАДЫХ

«Я—ТУТ! Я ШУГАЮ ПОЛЫМЕМ!»

Анатоль Сыс у літаратурных колах чалавек знакаміты. І не толькі дзякуючы сваім творам, але і ўчынкам, часам, зусім непрадказальным і супярэчлівым. Менавіта ён, А. Сыс, з'яўляючыся разам з Адамам Глобусам лідэрам суполкі «Тутэйшыя», на поўным сур'ёзе прапаноўваў кіраўніцтву Саюза пісьменнікаў Беларусі ўвесці ў іх творчым аб'яднанні дзве платныя пасады, выдзеліць машыну, а яны ж ужо пісаць навучаць маладзейшых, ды і старэйшым пакажуць, як гэта трэба рабіць. У той жа час сам А. Сыс і яго аднадумцы, як толькі маглі, на працягу некалькіх месяцаў у час посных мерапрыемстваў бэсцілі кіраўніцтва рэспубліканскай пісьменніцкай арганізацыі як самае бюракратычнае, якое, маўляў, мае дывідэнды ад пасад. Зноў жа, ён, А. Сыс, а не хто іншы, не толькі не баіцца крытыкаў, а на адным з пасяджэнняў секцыі крытыкі і літаратуразнаўства прапанаваў абмеркаваць свае кнігі «Агмень» і «Пан Лес». А. Сыс можа, не задумваючыся, падысці да любога класіка ці кандыдата ў класікі і звярнуцца да яго на «ты». Вельмі нямногіх ён прызнае і тым больш «дазваляе» сабе з і... ...гаварыць.

У ...эшце рэшт, А. Сыс знакаміты чалавек і ў каляилітаратурных колах. Кажуць, што ён гатовы быў узяць ледзь не загрудкі дырэктара выдавецтва «Мастацкая літарат...» В. Грышановіча пасля ..., як той адмовіўся задав...ць просьбу маладога паэта і выдаць яго кнігу «Пан Лес» тыражом гэтак тысяч дваццаць экземпляраў. Дарэчы, тыраж гэтага зборніка і так немалы—пяць тысяч. Іншыя дэбютанты задавальняюцца дзвюма, у лепшым выпадку, трыма тысячамі. Кажуць і такое: А. Сыс прыехаў на адзін з семінараў творчай моладзі ў Доме творчасці «Іслач» пад Мінскам, каб павучыць маладых (па сваей, добрай волі), як пісаць. Сябе, зразумела, ён маладым ужо не лічыць. Перад выхадам «Пана Лесу», між іншым, з апломбам заяўляў, што гэта «праграмная кніжка для кожнага беларуса» і што гэта «катарсіс паэта Анатоля Сыса». Але яшчэ па тую паездку ў Іслач. Вучобы не адбылося, бо стомлены настаўнік па прыездзе заснуў і праспаў да самай раніцы. Расказваюць, што ў інтэрнаце Дзяржтэлерадыё, дзе юнак жыве, А. Сыс мае звычай гэтак у гадзін дванаццаць ночы ці пазней выходзіць у калідор з пішучай машынкай і працаваць.

Пра А. Сыса і яго даволі арыгінальную асобу і ўчынкі яшчэ шмат чаго можна расказаць, бо ён цяпер стаў ледзь не легендай. Але што цікава: у гэтай легендзе амаль усё самая што ні ёсць праўда. Як і тое, што Анатоль Сыс — Паэт, і талент яго, як кажуць, самім богам дадзены. Як часта бывае ў падобных выпадках, рэалізаваўся творчы дар даволі позна. Дэбютаваў А. Сыс на старонках часопіса «Маладосць» толькі ў 1986 годзе. Нарадзіўся ж у 1959-м у вёсцы Гарошкаў Рэчыцкага раёна на Гомельшчыне, скончыў гісторыка-філалагічны факультэт Гомельскага дзяржаўнага універсітэта, працаваў у раённай газеце, служыў у Савецкай Арміі, цяпер — на Беларускім тэлебачанні, але не на творчай пасадзе.

«Маладосцеўскае» выступленне было ўдалым, яго аднагалосна прызналі лепшым паэтычным дэбютам года. Пасля гэтага А. Сыс «прыйшоў» і на старонкі іншых перыядычных выданняў. Ужо ў 1988 годзе часопіс «Маладосць» выдаў адну з яго кніжак у сваёй «Бібліятэцы...», яшчэ праз год — выхад у «Мастацкай літаратуры» «Пану Лесу».

Пакуль крытыка «прымервалася» да творчасці такога эксцэнтрычнага — і ў жыцці, і ў творчасці таксама — аўтара, А. Сыс, як кажуць, часу марна не губляў. Свае лепшыя вершы ён неаднаразова чытаў на пасяджэннях і вечарынах «Тутэйшых». Не пакінулі без увагі калегу і сябры — «тутэйшыя». Першым выказаўся ў друку пра зборнік «Агмень» Сяргей Кавалёў. Ухвальна гаварыў пра творчасць таленавітага паэта ў дакладзе на пленуме праўлення СП БССР, прысвечаным маладой літаратуры, старшыня камісіі па рабоце з маладымі Г. Далідовіч. Імя А. Сыса неўзабаве з'явілася і ў працах іншых аўтараў. Больш таго, з'ява зусім рэдкая: Я. Гарадніцкі ў часопісе «Беларуская мова і літаратура ў школе» прысвяціў А. Сысу спецыяльны артыкул «Збераржоны агонь». Звычайна ж падобныя выданні расказваюць пра пісьменнікаў знакамітых, маладых жа, у лепшым выпадку, прыгадваюць толькі ў аглядных артыкулах.

У чым жа прычына падобнай папулярнасці А. Сыса?! У таленце? Безумоўна. Ва ўменні «падаць» сябе? Таксама. Але, відаць, немалаважна і тое, што гэтыя дзве якасці ў А. Сыса спалучаны. Больш таго, яму як паэту пашчасціла прыйсці ў літаратуру ў свой час. Думаецца, пра гэта дакладна ва ўжо згаданым артыкуле сказаў Я. Гарадніцкі: «У эпоху штучнай бадзёрасці і афіцыйнага аптымізму з паэзіі выганяўся любы, нават самы найменшы намёк на трагізм людскога быцця, заснаваны на антаганізме жыцця і смерці, проціборстве дабра і зла, прадвызначанасці лёсу. Жыццё спрашчалася і дыстыявалася. Аднак сапраўдная паэзія заўсёды змагалася даступнымі ёй сродкамі супраць гэтай тэндэнцыі выпустошвання. У сённяшняй маладой паэзіі таксама ўмацоўваецца гэты гуманістычны пафас вяртання чалавеку ўсёй паўнаты і гарманічнасці светаадчування».

Анатоль Сыс па сутнасці стаў першым у новай, я б сказаў, адраджэнцкай на сённяшнім этапе маладой беларускай паэзіі, хто ўзяў на свае плечы цяжар гэтай праўды. У яго вершы «Паэт» сёйтой, магчыма, убачыць і праграмную тэндэнцыйнасць — кожны, як кажуць, думае пасвойму, для мяне ж гэта ўголас заяўленае А. Сысам права на сваю песню, песню, якой лёсам суджана быць гнеўнай, набатнай, перасцярожліва-выкрывальнай:

Паэт не мае права быць паэтам
цнатлівае і чыстае красы,
калі ў Айчыне загніваюць рэкі
і засыхаюць на вачох лясы.

Да якой там «цнатлівае і

чыстае красы», калі чарнобыльскі прысак разнесены па ўсёй Беларусі, калі здрада, мана раз'ядаюць людскія сэрцы, калі — а гэта асабліва страшна! — нават сярод змагароў за нацыянальную ідэю, беларускае Адраджэнне сустракаюцца тыя, хто куды больш думае аб задавальненні ўласных эмбіцый. Не хто іншы, а менавіта А. Сыс адчуў гэта яшчэ некалькі гадоў назад, калі пісаў верш «Пацір»:

...і сталі дружна, шчыра,
шчыльна,
як на касьбе ці на сяўбе,
паэт сказаў: п'ем за
Айчыну!
І кожны выпіў: за сябе...

Супярэчлівы свет, супярэчлівыя людзі... Таму з-пад пяра А. Сыса нараджаюцца творы, такія няпростыя для ўспрымання, бо ў іх не ўсё раскладзена аўтарам па палічках. Неабходна папрацаваць душой, каб дайсці да сэнсу сказанага. Мы ж не заўсёды жадаем гэта рабіць, таму ўжо і паспяшаліся некаторыя крытыкі верш «Апакаліпсіс» назваць «рэбусавым»:

Плывуць вужы да глюк
чырвоных,
ляцяць буслы да хітрых
ліс,
і нат за мной з зялёнай
кроны
цікуе чалавек ці рысь.

А я?—напэўна, паляўнічы,
на бельмах—прожылкі
крыві,
мае хтось дні сурочыць-
знічыць,
і я лічу чыесьці дні.

І нават, калі я заплачу,
адчай, бы сэрца загрызу—
не чыстую слязу,—убачу
з крывавым прожылкам
слязу.

Што ж тут «рэбусавага»? Якраз паэт і дае мажлівасць спасцігнуць усю супярэчлівасць жывога, чалавечага існавання, той самай барацьбы процілегласцяў, якую так часта нядаўна яшчэ дэкларавалі навукоўцы-грамадазнаўцы. Усё адбываецца ў змаганні, барацьбе, жывое змагаецца за жыццё, як гэта ні дзіўна, ні прыкра, адмаўляючы ў нечым таксама жывое, толькі на іншай стадыі існавання. Галоўнае і заключаецца ў тым, каб у гэтым паядынку не ператварыцца ў істоту, што прагне крыві і толькі крыві, сцвярджаючы сябе і знішчаючы іншых, пры гэтым кіруючыся самымі лепшымі намерамі.

Складаная дыялектыка паўсядзённага жыцця пастаянна прысутнічае ў паэзіі А. Сыса. Сам жа паэт выступае за гармонію — пачуццяў, спраў, учынкаў. А калі шырэй — гармонію ўсяго жывога. Пра гэта дакладна сказана ў «былі, якая здарылася са мною» «Нізка абаранкаў»:

«Павесіў на шыю нізку абаранкаў, бацьку купіў катанкі і пешкам цераз усю Беларусь іду да Айчыны. Пад Ваўкавыскам у пагудастай баравіне сустрэў бабульку, зарослую вехатнікам і вужоўцам, з цяжарнаю ваўчыцай пад лядачым крысом.

— Хто гэта выў?— пытаю палажніцу.

— Мы, — сказала ваўчыца і пяшчотна злізала самасейку-слязу з бабульчынай шчакі».

Няцяжка заўважыць, хоць бы па творах, урыўкі з якіх прыводзіліся, што А. Сыс смела эксперыментуе, больш таго, яму проста цесна ў рамках нейкай адной, пэўнай паэтычнай формы. На сённяшні дзень відавочна, што яму аднолькава ўдаюцца творы рознага жанрава-стылявога напрамку, калі на першы план у іх выступае арыгінальнасць погляду на свет, тая галоўная думка, якая накіроўвае ажыццяўленне задумы ў рэчышча агульначалавечых праблем.

Нямала ў А. Сыса і вершаў-маналогаў — «Маналог Зміцера Жылуновіча», «Маналог Язэпа Драздовіча», «Маналог Рамуальда Жакоўскага», «Маналог Уладзіміра Жылкі», «Маналог Апанаса Філіповіча», часта сустракаецца і зварот да бога, міфічных істот. Наўрад ці ёсць тут небяспека нейкага паўтору. Не трэба забываць пра адметнасць светаўспрымання аўтара. Важна не тое, што «эксплуатуецца» адна і тая ж рэалія. Галоўнае, што дае гэта нам, чытачам, наколькі пашыраецца паэтаў свет. Тут жа сумненняў быць не можа. А. Сыс, які на першы погляд, здавалася б, замыкаецца на вузкім паэтычным пятачку, абмежаваным учарашнім днём і тым сённяшнім, што патрабуе свайго перасэнсавання, на самай справе стварае свой Свет. Не мікрасвет, а менавіта Свет. Уваходзячы ў яго, ступаючы на паэтаву Планету дабра, нянавісці, сумненняў і разваг, мы не маем права забываць пра законы, згодна якім і гэта планета, і гэты свет існуюць.

Канечне, у А. Сыса ёсць і выдаткі. Яны, на маю думку, звязаны з надзвычайнай экспрэсіўнасцю аўтара, эмацыянальнасцю. Усё, што вымаўляе, піша ён,— гэта нейкі ўсплёск, які па сутнасці і не паддаецца творчаму кантролю. Іншая справа, што ў адным выпадку гэта шэдэўры, у другім жа — звычайныя вершы. Але ж ці маем права мы падыходзіць да А. Сыса з нейкай асаблівай меркай?

Пытанне як быццам дзіўнае і недарэчнае, патрабаваць аднолькава трэба з кожнага пісьменніка. Яно так, але... Калі знаёмішся з абмеркаваннем творчасці А. Сыса на секцыі крытыкі і літаратуразнаўства, проста здзіўляешся дробязнасці прыдзірак. Той рыфму няўдалую прывёў, гэты — асобны выраз, трэці здзіўляецца, што не ўсе вершы аўтарам напісаны на ўзроўні яго лепшых твораў, чацвёрты просіць растлумачыць, што хацеў сказаць, маўляў, не зразумела.

Але ўсе гэтыя «пралікі» мы дружна даруем паэту, куды менш таленавітым, А. Сыс. І не паэтам нават, а звычайным вершаскладальнікам. Навошта ж такая «патрабавальнасць»? Хіба што для ўласнага самасцвярджэння. Маўляў, і я пра А. Сыса гаварыў..,

З «маналогаў» А. Сыса мне больш іншых падабаецца «Маналог Алеся Гаруна»:

Я—тут! Я шугаю полымем!
Праз боль я з сябе бяру
каменні рукамі голымі
і гэткім, як сам, дару.
Дай бог, каб маё каменне
жар-птахам дайсці змагло
да тысячных пакаленняў
і сэрцы іх апякло!

Даль бог жа, і пра сябе паэт кажа. Няхай падсвядома гаворыць, ды мне гэтая думка не дае спакою. «Збірае» камяні А. Сыс. З нашай нацыянальнай няўдобіцы, з прасёлкаў, парослых быльнягом, з палеткаў, пра якія «плачуць» дзеці горада і ніяк не збяруцца, каб наведаць родную вёску. І гэтая праца, па-сапраўднаму сізіфава, патрэбна, ой, як патрэбна сёння, калі ветразі нацыянальнага Адраджэння палошчуцца на вятрах абнаўлення.

...26 кастрычніка мінулага года А. Сысу споўнілася трыццаць. Сябры наладзілі таварышу ў Доме літаратара ўрачыстую вечарыну. Цяпер падобныя юбілейныя мерапрыемствы рэдкасць. У далёкія ж трыццатыя было прынята адзначаць розныя ўгодкі — і ў сувязі з выхадам кнігі, з чарговай гадавінай прыходу ў літаратуру, юбілеі надання розных званняў і ўзнагарод.

Сталася, аднак, што многіх з колішніх правафланговых сёння згадваюць толькі гісторыкі літаратуры. Думаецца, лёс А. Сыса будзе іншым.

Алесь МАРЦІНОВІЧ.

ДА ЮБІЛЕЮ ПЕРШАДРУКАРА

«ПОЛАЦКІМІ ХВІЛІНАМІ НАПОЎНЕНЫЯ ГАДЗІННІКІ»

(ПАДАРОЖНАЯ СКАРЫНЫ)

I.

«Гэтыя кнігі карысна чытаць усякаму чалавеку: мудраму і неразумнаму, багатаму і беднаму, маладому і старому. А найперш тым, хто мае намер засвоіць добрыя норавы, спасцігнуць сапраўдную мудрасць і навуку.

Я, Францішак, Скарынін сын з Полацка, у лекарскіх навуках доктар, разумеючы, што без страху божага, і без мудрасці, і без добрых парадкаў нельга на зямлі жыць пачціва людзям паспалітым, загадаў ціснуці рускаю мовою «Прытчы», альбо прыслоўі прамудрага Саламона».

Так прамаўляе сёння да нас сам Францішак Скарына. Да юбілею першадрукара выдавецтва «Юнацтва» рыхтуе цікавае выданне, якое мае назву «Падарожная кніга Скарыны».

У гэтай кніжцы змешчаны творы Скарыны (у перастварэнні супрацоўніка АН БССР Івана Саверчанкі), выказванні вучоных пра слаўнага дзеяча Адраджэння... Ёсць там і вершы, прысвечаныя сусветна вядомаму палачаніну.

«Ты слаўна, зямля, што вякам нарадзіла такога выдатнага сына свайго!» Гэтыя словы Петруся Броўкі сталі загалоўкам аднаго з раздзелаў «Падарожнай кнігі Скарыны». Давайце наведаем разам з вамі гэтую цудоўную зямлю, з былога парубежнага горада Полацкай зямлі — Менска — трапім у сталіцу былога полацкага княства. Перад намі Полацк — радзіма Скарыны.

Калі сюды прыйшлі людзі? Тысячы гадоў назад? Полацку ад першага прыпаміну ў летапісах пайшло другое тысячагоддзе. Толькі Полацк даў такіх геніяў, як князь Усяслаў, Лазар Богша, Ефрасіння (Прадслава) Полацкая, Францішак Скарына, Сімяон Полацкі... А колькі невядомых яшчэ нам асоб варта было б нагадаць...

Сам я прыдзвінскі малец і адчуваю прыцяжэнне палачанскага біяполя ўсюды, дзе ні бываю: у Мінску ці Рызе, у Вільні ці Львове, у Празе ці Кракаве... Адразу пасля вайны мая Міёршчына ўваходзіла ў Полацкую вобласць. Не памятаю зараз, калі ўпершыню пачуў пра Скарыну. Але з тых часоў, як ён прыпыніўся ў сваім горадзе і задумаўся, не выпускаючы з рук нялёгкую ношу — кнігу, часта спыняюся каля помніка Першадрукару:

«Добра, што я вам пакінуў на памяць партрэт-выяву сваю. На той гравюры застаўся не толькі мой воблік. Там зашыфравана ўся мая існасць. І вам яшчэ доўга прыйдзецца адкрываць Скарыну — пакуль не адгадаеце сваё наканаванне, сваю зорку-планіду. Шкада, што вы ўяўляеце той малюнак з Біблії чорна-белым. А там жа ўсё маё шматколернае Прыдзвінне! Суквецце васількоў, ландышаў, рамулёў, дзятлавінкі. У маім прозвішчы балцкі на-

зоў травы (скарэнэ — мятлюжок). Вы пішаце пра гарлачык з фарбамі. Дзівакі! Гэта ж полацкі стаўбунок, дарунак суседа-ганчара. Зёлкі і лісце... Гербарый і герб... Бела-чырвоны ручнік[1]. Вунь кошык для паперы? Ды не! Гэта прыдзвінская вярэнька: з ёю праводзілі мяне бацькі ў далёкі свет. А вы не бачыце зашнураваных берасцяных грамат, рукапіснага полацкага Евангелля? А перапісаных грамат — нашай полацкай дыпламатыі — таксама не бачыце? А гэта ж з іх, з родных пісьмёнаў, ствараў я відарысы сваіх шрыфтоў. Нічога не пазычаў для работы...»

А зараз я хачу сам згадаць пра тыя рэчы, што вы бачылі на партрэце Скарыны. Вы там бачылі стаўбунок, вярэньку. Гэтыя рэчы не прыдуманыя, а сапраўды полацкія. Знайшоў я іх на Прыдзвінні і знаходзяцца яны зараз недалёка ад Полацка, каля старажытнай Дрысы. Запрашаю туды, у хату да бабкі Параскі, дзе я зладзіў своеасаблівы музей помнікаў працы.

Едзем па скарынаўскай дарозе. Яна пралягае на захад уздоўж Дзвіны. Тут праязджаў у Рыгу і сам Скарына. Дарэчы, па гэтай дарозе ішлі полацкія палкі: на крыжакоў, за данінай да васалаў...

А вось і хата бабкі Параскі. Тут я сабраў рэчы побыту, зробленыя для сябе рукамі гаспадароў.

Можна застацца ў памяці кнігамі, а можна і такімі рэчамі, як ручнік з хаткі бабкі Параскі. На ім прыдзвінскі матыў: Берагіня і Каваль (Пярун). У Скарыны на ручніку вы бачыце сімвал Сонца. Мяркую, што па аналогіі вось з такім ручніком, дзе зашыфраваны старадаўнія паганскія вобразы Берагіні і Каваля (Пяруна), Скарына ўнёс у выяву ўласнага ручніка Сонца і Маладзік.

Так што ведайце: і на самых далёкіх дарогах Скарына помніў Прыдзвінне!

А як мы шануем Скарынаву спадчыну, помнім яго запаветы? Вернемся ў Полацк і зойдзем у кнігарню «Светач» — апорны пункт выдавецтва «Юнацтва».

З Марынай Вязгінай мы гаворым пра чарговыя выданні «Юнацтва». Тут вельмі шануюць спадчыну Скарыны і хочуць ведаць пра нашага Першадрукара як мага больш: праводзяць сустрэчы з чытачамі, тыя запаўняюць анкеты. Так вывучаюць попыт і стараюцца ўздзейнічаць на выдавецкія планы.

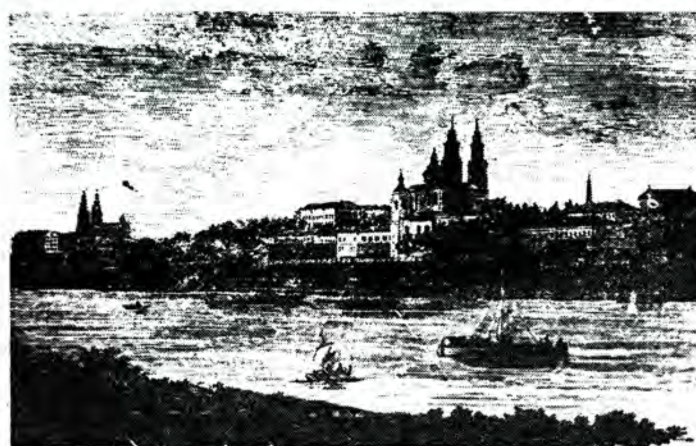
«Скарэнэ» — мятлюжок, «скарыенс» — дотык, «скарнік» — мясная крама, «скарыніс» — ручнік з махрамі, «скорняк» — кушнер, «скорити» — паскараць... У «Слоўніку беларускіх гаворак паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча» зафіксавана слова «скарач»: кавалак палатна з канцамі асновы, канец палатна з заплеценымі хвастамі... А яшчэ скарачыкам называлі хлеб на стале.

Адкуль пайшло найменне «Скарына» — не так ужо і важна. Затое кніга Першадрукара сапраўды стала нашым духоўным хлебам. І сілкавацца мы ім будзем з веку ў век.

Ведаў Скарына летапіс
нашага роднага Полацка.
Веру яго запавету:
кнігі і ласка — помняцца!
Дрэвы растуць — галінамі,
людзі растуць — радзімаю...
Полацкімі хвілінамі
напоўненыя гадзіннікі.
Тут, на радзіме рода,
з самай дакладнай мераю
зверымся, дружа, вераю
з верай свайго народа.

Сяргей ПАНІЗНІК.

[1] А як перакладаецца слова «ручнік» з літоўскай мовы? Скарыніс — ручнік з доўгімі махрамі. Менавіта такі бачым на гравюры. І на гэты «скарыніс» узлажыў сваю святую кнігу Скарына.

НА ЗДЫМКАХ: урывак з Полацкага рукапіснага Евангелля XIV ст.; старажытны Полацк.

Фота аўтара.

ЦІКАВА ВЕДАЦЬ

З ГІСТОРЫІ ЛУНІНЦА

Першае ўпамінанне аб Лунінцы адносіцца да 1540 года. У «Метрыках Вялікага княства Літоўскага» запісана, што нехта Ян Пятровіч Неміровіч завяшчаў свой маёнтак разам з сялом Лунінец сваёй жонцы Ганне Сапежанцы. Другі запіс адносіцца да 1661 года. Памешчык Падзярэўскі абменьвае сяло Лунінец на Радаванавічы Берасцейскага староства. Адзначаючы 450-гадовы юбілей горада. Міністэрства сувязі выпусціла паштовы мастацкі канверт, на малюнку якога адлюстраваны чыгуначны вакзал. Пад малюнкам подпіс: «Лунінец Брэсцкай вобласці. 450 год».

У другой палове мінулага стагоддзя Лунінец — невялікае сяло Пінскага павета Мінскай губерні з насельніцтвам крыху больш за 350 чалавек. Магчыма, Лунінец так і застаўся б невялікай вёскай, калі б не будаўніцтва чыгункі Вільня — Баранавічы — Лунінец — Пінск, а да 1886 года сяло стала буйной вузлавой станцыяй з лініямі чыгунак на Сарны і Калінкавічы. У IX томе «Расіі», апісваючы Палессе, аўтар піша, што «...вялікая вузлавая станцыя Лунінец, якая размешчана пры перасячэнні з Брэсцка-Бранскай лініяй Палескай чыгункі, грузіць па апошняй лініі да 6.5 мільёна пуд. хлебных і іншых грузаў». Да канца XIX стагоддзя ў Лунінцы жыло больш за тры тысячы чалавек. З архіўных запісаў даведваемся, што «Лунінец. с (яло) Мінск. пав., праваслаўных 2 512, рымскакатолікаў 319, іудзеяў 293, мужчын 697, жанчын 635, агульная колькаць жыхароў 3 167». На станцыі былі пабудаваны галоўныя рамонтныя майстэрні Палескіх дарог, шпаланасычальны завод, паравознае дэпо з паваротным кругам, воданапорныя вежы, было адкрыта шасцікласнае чыгуначнае вучылішча, аднакласная царкоўнапрыходская школа. Дакладных звестак аб адкрыцці пошты ў Лунінцы знайсці не ўдалося. Але ў «Паштова-тэлеграфным часопісе» за 1888 год сказана, што «...з лістапада 1888 года паштовае аддзяленне ператвараецца ў паштова - тэлеграфнае». Такім чынам Лунінец быў уключаны ў адзіную расійскую тэлеграфную сетку, што дало магчымасць жыхарам, да таго часу ўжо буйнога сяла, пасылаць тэлеграмы ва ўсе бакі імперыі. У маёй калекцыі ёсць тэлеграмы таго часу. Вось тэлеграма з Пінска ў Лунінец. Тэкст яе цікавы тым, што паказвае характар узаемаадносін, службовую дысцыпліну, правілы службы ў паліцыі Расіі. Па гэтых правілах малодшы паліцэйскі чын не меў права без дазволу начальства жаніцца. Для атрымання дазволу неабходна было не толькі падаць прашэнне, але і даць некаторыя анкетныя даныя сваёй выбранніцы. Малодшы чын лунінецкай паліцыі нехта Харужаны вырашыў узяць шлюб, пра што паведаміў свайму начальству. У адказ на прашэнне і была паслана тэлеграма, якая захоўваецца цяпер у маёй калекцыі. Вось яе тэкст: «Тэлеграф у Лунінцы. Прынята з Пінска. 4.VII.1889 г. Жаніцца ўрадніку Харужану дазваляю. Спраўнік Юнацкевіч».

У філатэлістычнай калекцыі аб Лунінцы ёсць не толькі паштовыя штэмпелі паштовай канторы, але паштовага аддзялення на вакзале. Гэтае аддзяленне было адкрыта ў пачатку стагоддзя і пасля 1903 года стала ўжываць авальны штэмпель з подпісам «Лунінец-вакзал». Пра гісторыю горада тых гадоў могуць расказаць і паштовыя выпускі нашага часу. У 1911—1912 гадах у Лунінцы, пасля адбыцця тэрміну ў Мінскай турме, жыў беларускі паэт Якуб Колас, менавіта ў Лунінцы ён пачаў работу над паэмай «Сымон-музыка». Зараз адна з вуліц горада носіць імя паэта.

У гады першай сусветнай вайны непадалёк ад Лунінца, на Піншчыне, праходзіў вайсковую службу ў 13-й інжынерна-будаўнічай дружыне рускі паэт А. Блок. Паэт бываў у Лунінцы, усгамінае пра гэтае мястэчка ў сваіх пісьмах. Аб знаходжанні паэта ў горадзе напамінае мемарыяльная дошка на будынку краязнаўчага музея, вуліца яго імя.

У 1916 годзе ў Лунінцы пабываў М. Фрунзе, які пад прозвішчам Міхайлаў працаваў у Мінскім Саюзе земстваў і гарадоў. Ён стварыў у Лунінцы партыйную арганізацыю. Імя вядомага савецкага авіяканструктара, двойчы Героя Сацыялістычнай Працы П. Сухога таксама звязана з Лунінцом. Будучы авіябудаўнік у 1918—1921 гадах выкладаў матэматыку ў чыгуначным вучылішчы. Усім гэтым людзям пошта прысвяціла маркі, канверты, штэмпелі.

Да пачатку першай сусветнай вайны Лунінец так і не стаў горадам. Архіўныя дакументы гавораць, што аж да 1921 года ён лічыўся сялом, мястэчкам, пасёлкам, але часцей за ўсё станцыяй.

Па Рыжскаму дагавору 1921 года Заходняя Беларусь была адарвана ад Савецкай Расіі і перайшла да Польшчы. У гэтай частцы Беларусі ў 20-я гады назіраецца спад вытворчасці. У Лунінцы быў закрыты шпаланасычальны завод, які крыху пацярпеў у гады першай сусветнай і грамадзянскай войнаў. Будынак завода быў разабраны, а цэгла перададзена на будаўніцтва касцёла, былі размантіраваны некаторыя тэхнічныя збудаванні на станцыі, знята другая каляя чыгункі Мікашэвічы — Лунінец — Жабінка, была зачынена адзіная на ўвесь павет рэальная гімназія.

У верасні 1939 года Заходняя Беларусь увайшла ў састаў БССР. У канцы 1939 года была арганізавана Брэст-Літоўская чыгунка. Значэнне Лунінца як буйной вузлавой станцыі узрасло — адкрыўся ўчастак Лунінец — Гомель. У пачатку 1940 года на Лунінецкай пошце быў уведзены штэмпель з надпісам «Лунінец Пінскай вобласці». Гады вайны прынеслі гораду вялікія пакуты. Яшчэ ў самым пачатку вайны горад пацярпеў ад бамбёжак, многія дамы згарэлі. У ліпені 1941 года горад быў акупіраваны фашыстамі. Гэты цяжкі час працягваўся да ліпеня 1944 года, калі Лунінец быў вызвалены ад акупантаў. Усюды абгарэлыя будынкі, руіны, пажарышчы. Як і ўсе гарадскія ўстановы таго часу, пошта працавала з напружаннем. Не было нават штэмпеляў і масцікі, канвертаў і паперы, паштовых картак і квітанцый. На пісьмах таго часу, адпраўленых з Лунінца, можна знайсці намаляваныя ад рукі паштовым работнікам штэмпелі для заказных пісьмаў. Пазней, да канца 1944 года, хтосьці з работнікаў пошты выразаў такі штэмпель з гумы, і ім карысталіся працяглы час. У маёй калекцыі захаваліся гэтыя цікавыя пісьмы 1944 года.

Паступова жыццё ў горадзе наладжвалася. Горад аднаўляўся, выраслі новыя кварталы сучасных будынкаў. Адкрыліся новыя паштовыя аддзяленні.

Леў КОЛАСАЎ.

АДКРЫЎСЯ КРАЯЗНАЎЧЫ МУЗЕЙ

Пасля трыццацігадовага перапынку зноў прыняў экскурсантаў Магілёўскі краязнаўчы музей. Вярнуць яго да жыцця памагла група ленінградскіх майстроў, пасільную дапамогу аказалі прадпрыемствы вобласці.
Музей з густам адрэстаўрыраваны, у экспазіцыі створаны новыя аддзелы. Магіляўчане спадзяюцца, што з яго адкрыццём горад набыў цэнтр па духоўнаму і гістарычнаму адраджэнню.

НА ЗДЫМКАХ: у аддзеле прыроды; экскурсію вядзе старшы навуковы супрацоўнік музея Таццяна ШЧАРБАКОВА; ікона «Матка боская з дзіцем» работы мастака Баравікова (XVIII ст.) — адзін з экспанатаў музея.

Фота С. ЖАЛУДОВІЧА.

ДОБРЫ ДЗЕНЬ, БУСЕЛ!

Нават на Палессі чорны бусел у апошнія гады лічыўся рэдкай птушкай. Вучоныя нейкі час меркавалі, што ў сувязі з меліярацыяй земляў ён тут наогул перастаў гнездавацца.

Але цяпер становішча мяняецца да лепшага. Аматары прыроды многіх раёнаў Брэстчыны і Гомельшчыны ствараюць гэтай асцярожнай птушцы ідэальныя ўмовы для гнездавання і размнажэння. Актывісты пярвічных арганізацый таварыства аховы прыроды, лясгасаў, многіх гаспадарак поўдня рэспублікі ў спецыяльна адведзеных зонах цішыні абсталявалі сёлета больш як 400 пляцовак для гнёздаў, большасць з якіх «прынялі» цёмнакрылыя прыгажуны. Напрыклад, калі ў мінулым годзе на тэрыторыі калгаса «Зара камунізму» Іванаўскага раёна было зарэгістравана 16 гняздоўяў чорнага бусла, дык гэтай вясной тут 24 пары гэтых птушак.

Больш, чым летась, пасялілася чорных буслоў ва ўгоддзях Пінскага, Столінскага, Лельчыцкага, Петрыкаўскага, Жыткавіцкага і іншых раёнаў Палесся.

ВАС ШУКАЮЦЬ І ЧАКАЮЦЬ СВАЯКІ

ШАРАБЕЙКА Мікалай Пятровіч шукае сваіх братоў — Пятра, 1938 ці 1939 года нараджэння, і Паўла 1941 года нараджэння, ураджэнцаў г. Дзісна былой Полацкай вобласці, а таксама маці — **МЯДЗЕЛЕЦ Ванду,** ураджэнку Швецыі. Пасля вызвалення Беларусі ад фашысцкай акупацыі яны выехалі ў Швецыю.

Просім усіх, каму што-небудзь вядома аб далейшым лёсе названых асоб, пісаць у рэдакцыю або на адрас:

231600, БССР, Гродзенская вобласць, г. Масты, вул. Жукава, д. 24, кв. 14. ШАРАБЕЙКУ Мікалаю Пятровічу.

ЮШКЕВІЧ Мікалай Мікалаевіч шукае сваякоў у ЗША.

Яго дзядзька, **КАРАЛЁЎ Васіль Рыгоравіч** (родны брат яго маці Каралёвай Надзеі), ураджэнец вёскі Паўловічы былой Бортніцкай воласці Магілёўскай вобласці, прыблізна ў 1913 годзе выехаў у ЗША.

Вядома, што да 1952 года ён разам з сям'ёй жыў у Дэтройце. Васіль Каралёў меў траіх дзяцей: сына Васіля, дачок Надзею і Анюту. Вядома таксама, што ў Васіля ёсць сын, імёны дзяцей Надзеі — Джэры і Дасна, у Анюты таксама ёсць дачка.

Просьба да ўсіх, хто можа дапамагчы ў пошуках родных **Мікалая ЮШКЕВІЧА,** пісаць у рэдакцыю або на адрас:

213827, БССР, Магілёўская вобласць, г. Бабруйск, вул. Савецкая, д. 140, кв. 28. ЮШКЕВІЧУ Мікалаю Мікалаевічу.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

220600, МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі
Індэкс 63854. Зак. № 1038